

Эсэгэ ороноо, эхэ нютагаа эб хамта мандуулая!

БҮГДЭ АРАДАЙ СОНИН

1998
мартын
17

Хабарай эхин
хүхэ бар
харын
19
гарагай 3
ВТОРНИК
№ 46 (19887)
Газетын сэн хэлсээтэ

1921 оной
декабриин
21-нээ гарава

Бүгэдэ арадай сонин

Буряад Республикын Арадай Хуралай Тогтолнууд

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ПРЕЗИДЕНТЫН ХУНГАЛТЫН БОЛЗОР БАТАЛАН ТОДОРХОЙЛО ТУХАЙ

"Буряад Республикын Президентын хунгалта тухай" Буряад Республикын Хуулийн 3-дахы статьягай 1-дэхи пункттай зохилдуулан, Буряад Республикын Арадай Хурал иигэжэ тогтооно:
1. Буряад Республикын Президентын хунгалтын болзорые 1998 оной июниин 21-дэ, воскреснидэ, баталан тодорхойлох.
2. Тус Тогтоол гар табижа баталан үдэрһөө хүсэндөө орохо.

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ПРЕЗИДЕНТЫН ХУНГАХА ХУНГУУЛИН ОКРУГ БАЙГУУЛАХА ТУХАЙ

Буряад Республикын Арадай Хурал иигэжэ тогтооно:
1. Буряад Республикын Президентые хунгаха хунгуулин округые Буряад Республикын хилэнүүдэй хэмжээн соо байгуулах. Округой түб - Улаан-Үдэ хото. Хунгагшадай тоо - 672045.
2. Тус Тогтоол гар табигдаһан үдэрһөө хүсэндөө орохо.

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ХОЁРДОХИ ЗАРЛАЛАЙ ДЕПУТАДУУДАЙ ХУНГАЛТЫН БОЛЗОРИЕ ТОДОРХОЙЛО ТУХАЙ

"Буряад Республикын Арадай Хуралай депутатуудай хунгалта тухай" Буряад Республикын Хуулийн 4-дэхи статьягай 1-дэхи пункттай зохилдуулан, Буряад Республикын Арадай Хурал иигэжэ тогтооно:
1. Буряад Республикын Арадай Хуралай депутатуудай хунгалтые 1998 оной июниин 21-дэ, воскреснидэ, үнгэргэхөөр тодорхойлох.
2. Албанай гурирмаар хэблэдэ толилогдоһон үдэрһөө тус Тогтоол хүсэндөө орохо.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ
М.И.СЕМЕНОВ.

Улаан-Үдэ,
1998 оной мартын 10.

НҮҮЛЭЙ МЭДЭЭСЭЛНҮҮД

Пенси үгэлгэн долоон хоногоор хожомдоод байна гэжэ Республикын пенсионно жасын ажалшад мэдээсэбэ. Теэд мартын 23-наа хойшо Москваһаа туһаламжа хүлээгдэнэ.

Мүнөөдэр Россин Хүдөө ажахын министерство селекторээр зүлөө үнгэргэхэнэ. Хабарай тарилгые найнаар үнгэргэхэ тухай асуудал харагдаха.

Байгша оной август нарада "Байгал далай: арюун сэдхэл, ашаг баялиг" гэхэн ехэ уулзалга үнгэргэхөөр Эрхүүгэй, Яхадай болон Буряадай түлөөлэгшэд зүшэн хэлсэжэ эхилээ.

Республикын коммунальна ажахынуудта

ГАЙ ОҢОЛГҮЙ ҮБЭЛӨӨ ҮДЭШЭБЭ

Гэр байрын коммунальна ажахын түдэглэмэршэдэй найдэрые угтуулан, энэ халбаринин мэргэжэлтэд, түтэлбэрлэгшэд сугларжа, урда жэлэй дүн хаража үзэхэ зуураа, реформо ямар аргаар бэелүүлхэ тухайгаа хоорэдэбэ.
Манай республикын энэ халбарид 131 предрияти, 17 мянган хүн хүдэлдэг юм байна. Коммунальна предриятинууд хэдэн жэлэй урда гол түлэб гүрэнэй олонхинь муниципальна мэдэлтэй болонхой. Тиймэһээ нотагай бюджетһээ хангагдадаг, зүгөөр тэрэ бюджетэнай гэр байдалые, коммунальна ажахые хэргээн бодхоохо, саанидань хүгжөөх мүнгэн ходо дутагдажа байна ха юм. Тусхайлбал, 1995 ондо энэ халбарид 141 миллиард, 1996 ондо - 138 млрд, 1997 ондо - аяар 553 млрд. түхэриг хэрэглэмжын хэмжээнһээ багаар болологдоо.
Мүнгэнэй, материалнуудай дутуу байхада, ямар аргаар гэр байрые, инженернэ түхээрлэгнүүдые заһабарилха, ашаглаха юм? Жэшээлхэдэ, республика дотор гол түлэб хото городууд соохи байрануудай 426 мянган дүрбэлжэн метр тухайтай гэрнүүд хандархай байдалтай, 302 километр унжагай газар дорохи соргонууд нэлэгдэхэ, шэнэлэгдэхэ ёһотой. Ула, дулаа дамжууддаг түхээрлэгнүүдэй 45-50 процент техниксэ эрилтэдэ

харюусажа шаданагүй.
Хэрбэээ коммунальна гаргашын түлбэрине абонентнүүд саг болзортоо "амиды" мүнгөөр түлэжэ байгаа хаань, гэр байра заһабарилгын, ашагалгын хүдэлмэри урагшагүй ябуулагдажа байха ха юм. Зүгөөр коммунальна хангалтын түлөө олонхи организаци, предриятинууд, мүн айл бүлэнэр мүнгөө түлэнэгүй. Тодорхойлбол, элүүр энхые хамгаалгын халбари 16 млрд. түхэриг үритэй, бюджетэй бусад организацинууд дүн хамта 21 млрд. түлөөгүй байна.
Үнгэржэ байһан үбэлжэлгэдэ ехэ бэрхшээлнүүд тохөөлдөө. Гэр байра дулаасуулгын хаһа манай эндэ 8 нара үргэлжэлдэг гэжэ хэндэшье мэдээжэ. Республикын дэбисхэрэй 60 процент талмай имагтал сэдбэг хойто зүгэй байдалтай гэжэ сэнгэгдэдэг юм. Тиймэһээ инженернэ түхээрлэгнүүдые ашаглага, дулаа хэрэглэгэ гаргашын талаар гайтай ехэ үнэ сэнтэй. Котельнэ болон соргонуудые саг үргэлжэ заһабарилха баатай болодог гэшэбди. Үбэлжэлгэдэ котельнэнүүдэй 88 процент, дулаа дамжууддаг хэрэгсэлнүүдэй 87 процент бэлэн байгаа. Түлишын нүүрэнэй нөөсэ хэрэглэмжын хахад хубида арай гэжэ хүрөө. Иимэ бэлэдхэлтэйгээр үбэл утгагдаһан байгаа.
Гэбэшье угаа ехэ гай усалгүйгөөр

үбэлжэлгэ үнгэргэгдэбэ гэшэ. Гансал Гусиноозерск хотодо, Петропавловка, Выдрино нууринуудта саг зураа дулаа дамжуулагдахаа болооһон, теэд эрид шууд хэмжээнүүдые абанаһан ашаар тэндэхи байдал гурилдаа ороо бэлэй.
Зүблөөндэ хабаадагшадай дундаһаа хэдэн хүнүүдэй хөөрөө дурагдаха.
Гэр байрын коммунальна Загарайн ажахые хүтэлбэрлэдэг Н. Бурлаков иигэжэ хэлэнэ:
- Манай гол уялга коммунальна хангалта гэбэшье, бидэнэр олзо олохын тула хамһабаринин ондоо зарим тэды ажал бэелүүлнэбди. Модо бэлэдхэлгын, тэрэниие үйлдбэрлэгшын тусхай бригада табадахи жэлээ хүдэлнэ. Барилгын материал худалдажа олоһон мүнгөөрөө саин түлэхэ аргатай болонобди, коммунальна ажахыдаа хэрэгтэй зүйлнүүдые абанабди. Тэрэшэлэн айлуудай, организацинуудай захилаар барилга - заһабарилгын хүдэлмэри ябуулжа нэмэри олзо олонобди. Телерадиоаппаратура заһабарилнабди, угайдахада, овоц ургуулаад, наймаа хэнэбди. Хубсаһа оёнобди, хилээмэ баринабди. Хамһабаринин иимэ үйлдбэринүүд дүн хамта 988 млн. түхэриг олзо оруулаа.
Гэбэшье манай гол уялга хадаа гэр байрын коммунальна хангалта ааһ даа. Найн байдалһаа бэшэ, аргаа ядахадаа ондоо хэрэгүүдтэ хүсэ шадалаа зорюулба ха

юмбиди. Өөрынгөө шухала хэрэгүүдтэ анхаралаа хандуулаха ёһоороо хандуулнабди. Аймагай 12 тосхон нууринуудай коммунальна ажахынуудые реформын шэнэ гурилда оруулаха гэхэн бэлэдхэлэй ажал ябуулнабди.
Захаминай аймагай гулава В.Соктоев Закаменск хото үбэлжэлгэ ямараар үнгэргөөб гэжэ элидхээ. Джидакомбинат урдань коммунальна ажахые даажэ байһан аад, гэр байра ашагалга мүнөө муниципальна мэдэлдэ оронхой. Аймагта үгтэһэн трансфертын мүнгэн дууһан коммунальна ажахыда хэрэглэгдэнэ. Эндэхи котельнэнүүд гол түлэб мазут түлишэтэй. Энэ түлишые аяар 460 километр холо оршоһон - Улаан-Үдэһөө, 260 километр зайда холо байһан Зэдэ станциһаа асарнабди. 20 автомашина забдаггүй ябадаг. Түлишэ зөөбэритэйгөөр угаа ехэ гаргашатай болоно. Энэ үбэлжэлгэдэ аяар 20 млрд. түхэриг гаргашалагдаа. Үнэгүйшэг нүүрһэн түлишэдэ котельнэнүүдые тааруулжа, хэльбэн шэнэлхэ ажал ябуулахамнай. Харин хүдөөгэй котельни түлээ хэрэглэжэ эхилээ.
Улаан-Үдын коммунальна олон предриятинуудай, аймагуудай түлөөлэгшэд гэр байрын реформо тушаа өөһэдэньгөө ханамжануудые зүблөөндээрэ хэлээ.

Н.НАМСАРАЕВ.

ПРАВИТЕЛЬСТВЫН ХҮДЭЛМЭРИЙН ДОЛООН ХОНОГ

Республикын удха шанартай хэмжээ ябуулганууд

Мартын 17. Буряад Республикын Правительствын заседани.

Мартын 19. Харгыдээрхи аюулгүй байдалые хангах талаар Правительствын комиссийн заседани.

Мартын 19. Харгын ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй зүблөөн.

Мартын 20. Буряад орондо киногой бий болохоор 100 жэлэй ойдо зориулагдан хэмжээ ябуулганууд.

Мартын 20. Буряад Республикын арадай артистка А.И.Протасовагай 50 наһатай болоһонтойнь дашарамдуулан үнгэргэгдэхэ үдэнш.

Буряад Республикын Президент - Правительствын Түрүүлэгшэ А.В.ПОТАПОВ

Мартын 17. Нютагай өөһэдн хүтэлбэрийн толгойлогшонортой зүблөөн.

«Востоксибуголь» АО-гой генеральна директорэй хабаадалгатайгаар Буряад Республикын нүүрлэнэй предпритиннуудай хүдэлмэрийн талаар зүблөөн.

Мартын 18-20. Хурамхаанай, Баргажанай аймагуудта хүдэлмэрийн талаар ололо.

Мартын 20. Налогой хуули ёһо сахилгын талаар комисси.

Мартын 21. Озэрийн хэбтэшэ ашаалагтын талаар зүблөөн.

Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын Нэгдэхи орлогшэ В.К.АГАЛОВ

Мартын 16. Хоорондын тоосоной дутагдамай талаар комисси.

Монголой хоорондын тоосоной талаар зүблөөн.

«Бурятия», «Буряад үнэн» газеттэнүүдэ мүнгоор хангах асуудалые харалга.

Мартын 17. Буряад Республикада налогой хуули ёһо сахилгын талаар хүдэлмэрийн бүлэгэй зүблөөн.

Буряад Республикада ондо ондоо шатын бюджетүүдэй хоорондо акцизуудэ хубаарилгын саг зуурын гурим тухай асуудал харалга.

Правительствын Түрүүлэгшын орлогшонор:

А.Н.ЖИЛЬЦОВ

Мартын 16. Эшэ хүсэлэй шэнэ тарифуудай талаар зүблөөн.

Мартын 18. Ажалэй салн хүлэ сүүдэр нэхэхэдэ, подоходно налог түлээгн болзорые лунааха талаар зүблөөн.

Республикын 1998 оной бюджет тухай Хуули бөөлүүхэ хэмжээ ябуулгануудые бэлдэхэ талаар зүблөөн.

Хубийн асуудалаар зонине хүлээн

абалга.

Мартын 19. Урьһаламжын талаар ажаглагтын Советэй зүблөөн.

Бага олзын хэрэг эрхилээлгые дэмжэлгын жасын Советэй зүблөөн.

Мартын 20. Эшэ хүсэ алмалгын программые мүнгоор хангах талаар зүблөөн.

А.П.ТАБАЛАЕВ

Мартын 17. «Бурятлестропром» АО-гой директорнуудай Советэй суглаан.

Мартын 19. Газар дорохи байягуудые ашаглагтын талаар республиканска лицензионно комиссийн суглаан.

Бюджетүүдэ, бюджетдээ гадуур жасануудга оруулагдаха түлбэрийн дутагдамай талаар барилгын комплексын предпритиннуудай дурадхалуудые харалга.

1997 оной хүдэлмэрийн дүнгүүдэ согсололготойгоор Буряад орондой геологийн албанай 40 жэлэй ойдо зориулагдан эрдэмэй-практическа конференцидэ бэлдэхэ.

Хэжэнтэ, Багдарин нууринуудай захиргаануудта балансын комиссийнүүдэ үнгэргэгшэ.

Б.Ц.СЕМЁНОВ

Мартын 19. Хорин, Яруунын, Баунтын аймагуудай агропромышленна комплексдо реформо бөөлүүгын талаар семинар.

Мартын 20. Ахын, Түнхэнэй аймагуудай агропромышленна комплексдо реформо бөөлүүгын талаар семинар.

Агропромышленна комплексын предпритиннуудта реформо бөөлүүгын хараа бодолые зохилауула.

Симпозиумдо бэлдэгын талаар Үрэ жэмэсэй станцида ололо.

«Гүрэнэй засагай зургаануудые бөхжүүлгэ» гэгһэн ТАСИС-ай проектын талаар семинар.

Мартын 18. Экологийн жасын правленийн зүблөөн.

А.Ч.НИМАЕВА

Мартын 17. Олон хүүгэдэй бүлэһэрэй асуудалуудаар «Дүхэриг нэрээ».

Мартын 19. Залуушуулай нурулсалай талаар регионуд хоорондын III яармаг үнгэргэгын эмхидхэлэй комитедэй суглаан.

Мартын 18. «Цыбиковэй уншаганууд» гэгһэн региональна эрдэмэй-практическа конференци бэлдэхэлгын талаар зүблөөн.

Мартын 19. «Студентнэрэй хабар» гэгһэн фестивалда бэлдэхэлгын талаар зүблөөн.

Мартын 18. Хотын педнатринуудай зүблөөн.

Мартын 18-19. Нурулсалай шэнэ түхэл янза, аргануудай талаар техничекэ мэргэжэлэй училищинуудай ахаалгын мастернуудай республиканска семинар.

ОМАГТА БАГДАМА БЕЙГАТ - САГААН НАРААР!..

Эвенк яһатан Буряад орондо яһала олон, бараг ажаһуудаг. Тодорхойлолбол, Хурамхаанай, Баргажанай, Хойто-Байгалай, Муяын аймагуудта хамта дээрээ 2 мянга гаран оротон зон тоологдоно. Тиихэдэ ондоо үндэһэ яһатантай хоисолдоһон зон баһа бии. Минии эсэгэ - буряад, эжымни эвенк яһанай. Евдокия Яковлевна эжымни Хурамхаандаа оротон яһатанай түбэй хүтэлбэрлэгшэ юм. Харин би өөрөө «Арун», оршуулбал, «нэргэн хүгжөөлгэ» гэгһэн эвенк арадынгаа республиканска түбтэ ажалланаб.

Нёдондо энэ түбнай байгуулагдаһаар 5 жэлэй ой тэмдэглэгдээ һэн. Энэ түбнемнай мэдээжэ эвенк композитор, Буряад Республикын соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ Виктор Степанович Гончиков хүтэлбэрилжэ, ехэ ажал ябууддаг юм. Өөрөө хүгжэм дуу бэшэдэг ехэ бэлитгэй энэ хүтэлбэрлэгшэмнай эвенк дуунай 2 суглуулбари хэблэн гаргаһан габьяатай.

Оротон арадай хатар дуу олон зондо харуулжа, шагнуулжа байдаг «Осикта», хүүгэдэй «Хосинкан» (Багдаринда), мүн баһал үхибүүдэй ябадаг «Биракан», «Нимнакан» гэгһэн ансамблнууднай яһала амжалтатай. 1996 оной декабрь соо Красноярск хотодо үнгэргэгдһэн «Наранай хойноһоо» гэжэ нэрлэгдһэн хүүгэдэй уран бэлигэй Бүхэроссин фестивалда залуу

үетэмнай («Хосинкан», «Биракан», «Нимнакан» ансамблнууднай) бэлиг шадабария гэршэлжэ, үндэр сэгнэлтэдэ хүртөө һэн. Эндэ РЦИТ-гай хореографическа секторые даагша Россин соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ Виктория Владимировна Абгалдаевагай оруулһан хубита ехэ. Тиимэһээ Виктория Владимировна бидэ баярай ехэ баяр хүргэнэбди. Багдаринай хореограф, республикын соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ Зоя Дондоковна Сабкеева ехэ ажал ябуулжа, хүүгэдые эвенк хатарта, ёһо заншалда хургажа байһанины һайшаамаар.

Гэхэтэй хамта шиндхэгдээгүй асуудалууд баһал бии. Эвенк арадай мэргэжэлтэ ансамбль байгуулаа һаамнай, ехэ һайн һэн. Зүгөөр энэ асуудалаар хэзэ ажал ехэ, мүнгэнэй, материалын бааза байгуулыг хүдэлмэри эндэ бөөлүүлхэ шухала.

Тиихэдэ Хойто зүгэй асуудал шиндхэгдэг гүрэнэй комитедэй бөөлүүлдэг программын ёһоор өөһэднгоо мастерской, уран бүтээлэй магазин бии болгохо, уран гартанайгаа гар бэлэгүүдэ, бүтээлүүдэ худалдаха түсэбтэйбди.

Эдэ үдэрнүүдтэ Сагаан харын хүндэлээ оперно театр соо болоһон һайндэрүүдтэ манай түбэйхид хабаадажа, үндэһэн эдэе хоолоо, гар бүтээлүүдээ дэлгэжээбди, хатар дуугаа харуулаабди. Улаан-Үдын 24-дэхи лицейн багша Наталья Эрдынеевна Степанова, журналист Маринна Степановна Рабжаева болон, бусад нүхэднай эдэбхитэйгээр хабаадаа.

Баунтын аймагта үнгэргэгдэхэ «Бальжор» гэгһэн республиканска һайндэртэ мүнөө үедэ бэлдэжэ байнабди. Апрель һара соо үндэһэн соёлой түбүүдэй республиканска үдэрнүүдэ эмхидхэгдэхэ. Буряад Республикын байгуулагдаһаар 75 жэлэй оие утуулан баһал олон хэмжээ ябуулгануудые үнгэргэхөөр харааланхайбди.

Һаяхан республикын Арадай Хуралай зүблөөн Северобайкальскада, Нижнеангарскда үнгэргэгдэжэ, эвенк арадай ажаһуудалай, зохёохы ажалай асуудалууд зүбшэн хэлсэгдээ. Үндэһэн арадай ерээдүйдэ заабол өөрын Арадай Хуралай депутатай байха зэргэтэй. Бүхы арадуудтай, республикада ажаһуудаг бүхы үндэһэ яһатанай адли эрхээ хамгаалаха ёһотой бэшэ гүбди!?

Минии ханахада, бидэ булта тиимэ эрхэтэй, уялгатай байха зэргэтэйбди. Улаан-Үдын 1-дэхи лицейн дэргэдэ, БГУ-да эвенк үхибүүдэе олоор, банкнуудай, налогой болон бюджетэй мастерскойнууд тухай буклет гаргаха һанаатайбди. Саашаада бүхы арадтаа нүхэсэжэ ябахые, мүн булганда Сагаан харын мэдээ хүргэнбэ, бүхы зондо, үндэһэ яһатанда һайн һайханине хүсээнб.

Омагта багдама бейгат - Сагаан нараар, Сагаалганаар!

Евгения РОМАНОВА, эвенк арадай үндэһэн соёлой түбэй хүтэлбэрлэгшын орлогшо.

ОЛИМПИЙН ЭРХИМҮҮДТЭ ПРЕЗИДЕНТЫН ШАН

Россин Президент Борис Ельцин Нагано хотодо үбэлэй Олимпийн наадануудта хабаадаһан Россин 30 спортсменуудтэ шагнал барюулба, баяр баясхалан хүргэбэ.

Ороной дээдын шагнал-Россин Геройн нэрэ зэргэдэ Олимпийн наадануудта санаар 30 километрэй зайда урилдахадаа чемпион болоһон спортын габьяата мастер Лариса Лазутинада олгобо. Спортын талаар амжалта туйлаһантайнь дашарамдуулан, «Эхэ оройнонгоо урда габьяатай байһанайн түлөө» гэгһэн III шатын орденуор фигуристнууд Оксана Гришук, Евгений Платов, Олег Дмитриев, тэдэнэрэй тренерүүд Тамара Москвина, Татьяна Тарасова, санашан Ольга Данилова, Хүндэлээй орденуор хоккеист Павел Буре, хоккеистүүдэй ахалагша тренер Владимир Юрзинов, биатлонистка Галина Куклева, санашан Юлия Чепалова гэгшэд Хани Барисанай орденуор, «Эхэ оройнонгоо урда габьяатай байһанайнгаа түлөө» гэгһэн I, II шатын медальнуудаар бүлэг спортсменууд шагналдаа.

Ороной Зэбсэгтэ Хүсэнуудэй Соёлой түбтэ сэрэгэй албанда байһан олимпийнуудэй хүндэдэ баяр ёһолол болобо. Россин Федерацийн обороннын министр* И.Д.Сергеев эрхим спортсменуудэ амаршалжа, дурасхаалай кубогуудые барюулба. Энэһэнээ гадна Елена Вяльбе майор, Сергей Тарасов капитан, Лариса Лазутина, Галина Куклева гэгшэд лейтенант, Ольга Ромасько медициннын албанай ахалагша лейтенант гэгһэн нэрэ зиндаатай болоһон байна.

«Красная звезда» газетэһээ.

МҮНГЭГҮЙЛ БАЙНАНАЙ ХОХИДОЛ ЮМ БЭЭЭ

Һүүлэй хэдэн жэлэй туршада «Педагогический вестник» гэгһэн сонинной редакци «Жэлэй эрхим хургуули», «Жэлэй эрхим хүүгэдэй саад» гэгһэн зохёохы конкурснуудые үнгэргэнэ.

«Хүүгэдэй саад-хургуули-дээдэ хургуули» гэгһэн эрдэм нурулсалай программын бүридэлдэ оролсодог Жакаменск хотын 10-дахи хүүгэдэй саадай коллектив энэ конкурсдо хоёрдохи жэлээ хабаадана. Тиигээд нёдондо жэл коллектив энэ ямба ехэтэй конкурсын лауреадай дипломдо хүртөө һэн.

Үнгэргэн жэлэй март һара соо Москва хотодо конкурсын лауреадуудай хабаадалгатайгаар зохёохы зүблөөн үнгэргэгдэжэ, ороной эрхим хургуулинууд болон хүүгэдэй саадуудай 1300 гаран багшанаар ба хүмүүжүүлэгшэд хабаадажа, хүүгэдэй бэе махабадые элүүржүүлхэ, тэдэнэй гоё һайханине үндэрөөр сэгнэжэ, буянта хэрэгүүдые үйлэжэ хургаха тухай хөөрэлдөө үүсхэнэ байна. Россин арадай артист, композитор, академик Г.А.Струве өөрынгоо хүтэлбэрлэдэг хүүгэдэй хоорой бэлдһэн концерт харуулжа, сугтарагшадые баярлуулһан юм.

Болзорһоо холо урид урилга абабахые, 10-дахи саадай коллективһээ нэгшые хүн энэ зүблөөнэй ажалда хабаадаггүй. Шалтагын гэхэдэ, үнинһөө булганда мэдээжэ, үнөөхил мүнгэгэй, үгытэй ядуу байдалнай

гээшэ. Конкурсын лауреадуудые мүнгэн шангаар дэмжэхые газар нотагуудай эрдэм нурулсалай хүтэлбэрлэгшэдтэ дуулгаха тухай шиндхэбэри зүблөөн дээрэ абтаһан юм.

Манайшые аймагай эрдэм нурулсалай управлений ноёд һайдта энэ мэдээн хүржэ өрзһэн аад лэ, юун тухай хэлэгдһэһэ ойлгоогүй юм гү, али сагай хүндэ хүсэрые шалга болгон урдаа баряад, дуугай орхижорхихо гээ юм гү - ямаршые урмашуулга үгтөөгүй һэн. Эндэ 100-200 миллион түхэриг тухай хэлэгдэнэ бэш ёһотой.

Эншые жэл тус коллектив конкурсдо хабаадажа, баһал лауреадай дипломдо заочноор хүртэбэ ха. Заочноор гэхэдээ, энэ дипломууды үнөөхи зүблөөн дээрэнь лэ барюулагдаха байшоо. Март һара соо үнгэргэгдэхэ зүблөөндэ урилга абтаһаншые һаа, хуушанайнгаа шалтаганһаа боложо, коллектив түлөөлэгшэдөө эльгээхгүйнэ.

Хүүгэдэй саадые даагша В.Г.Пренглаева арга хургынь бэдэрбэшые, хэрэг бүтэхэ хэбэргүй. Дүлий үүдэ руу хэды тоншо болишые - үрэ дүн гарахагүйл ха юм даа.

Үгытэй байдалай хойшолон эндэ гараад өрэнэ. Конкурснуудта, зүблөө нурулнуудта хабаадажа, амжалтын аягаһаа амсажа байгаа хадамнай, манайнэрэ хүндэ дээгүүр ябажа, ажал хэрэгнай урагшалха һэн бэээ, даа, халаг.

Н.ШАГДУРОВА.

УШӨӨ ДАХИН МҮНГЭН, МҮНГЭН...

Буряад Республикын газетэнүүдэй, телерадиокомпанийн журналистнуудтай Арадай Хуралай депутатууд уулзалга үнгэргэбэ. Уулзалгада республикын Арадай Хуралай депутатууд - Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшын орлогшо А.Д.Карнышев, Арадай Хуралай финансын, банкнуудай, налогой болон бюджетэй талаар комитедэй түрүүлэгшэ В.Б.Саганов, Арадай Хуралай социальна политикын талаар комитедэй түрүүлэгшын орлогшо В.В.Белоусов гэгшэд хабаадалсаа.

Александр Карнышев: «Хэдэн үдэриг туршада үргэлжэлһэн Арадай Хуралай сессидээр республикын удха шанартай асуудалууд хаража үзэгдөө. Сессийн һүүлшын үдэр, байгша оной июнийн 21-дэ республикын Президентые, Арадай Хуралай депутатуудые хунгаха асуудал шиндхэгдээ. Тиихэдэ республикын бюджет болон бусад асуудалууд депутатуудай үзэмжэдэ табигдан байха юм».

Республикын бюджет үндэһэтэй болгохо талаар манай комитет нилээдгүй хүдэлмэри хэжэ гараабди, гэжэ Владимир Саганов үгээ эхилэ. - Хармаанда хан гэхэ мүнгэгүйтөөр хаанашые ошохогүйнэй мэдээжэ юм бээ. Тиимэһээ зарим хүдөө нотагуудай багшанаар, врачнуудта салн хүлһыень түлэхын тула 7 аймагта архи наймаалха баатай болодоо һэн. Хүдөө ажахын бюджет һайжаруулха, байгшалай хамгаалха болон олон халбаринуудта мүнгэ таһалжа үгэхэ гээшэ эгээл хүндэ асуудалуудай нэгэн болоно. Бюджетэй ямараар дүүргэгдэжэ эхилһэн тухай удааха сессидээр үргэн ехэ хөөрлөөн болохол хадаа, - гээд Владимир Бизьяевич хэлэбэ.

Буряад Республикын Арадай Хуралай депутатууд журналистнуудай олон тоото асуудалуудта тодорхойгоор харюусаа.

Б.ЦЫРЕМПИЛОВ.

Зураглал

ТҮРҮҮ ХҮБҮҮДЭЙ НЭГЭН

Энэ оршолондо он жэлнүүд удаа дараалан үнгэржэл байдаг табисууртай. Наһатай боложо, нарбаян сайха бүрээ урдынгаа намтарые ухаандаа ухашалан нэргээхэ саг болодог. Зүгөөр шугам мэтэ сэхэ дардам харгы байдаггүй, бүлхитэхэ, бидэрхэ сагууд дайралдажашье болохо. Энэ абдалые Цыренжаб Сокшигбаевич хайн тухайлдаг, бэе дээрээ улаан мяхаараа үзэһэн байна.

Гэбшье 60 наһанайн зам сагаан, хуби залитай байгаа. Шэтэ хотодо хүдөө ажахын техникум айургээд, Агын МТС-тэ механигаар томилогдоод, ажалайнгаа зүргые гаргажа эхилээ хэн. Тиихэ үедэ нимэ эрдэмтэй зоной байл олон болошоогүй дээрээ, үетэниинь, сугтаа ажаллажа байһан хүдээнь омогорхоодшые, атаархаадшые абһан байха. Залуу мэргэжэлтэ анханһаал бэе шангалжа, ажалай охиндо абтаа хэн.

Табяад онуудай тэн багаар хүдөө ажахые хүгжөөхэ тухай уриа-хүдэлөөн эхилээд, Цыренжабай хамсыгаа шамажа, хам оролсохо хаһа саг ерээ хэн. Тэрэ үеын нэгэ ушар эндэ аурда.

Партийн XIX съездын нэрэмжэтэ колхоздо кукуруза тарилгын үедэ болоһон ушар байха. Гүнэинхид түрүүшээр энэ хэрэгтэ тоомжогүйшэг гү, али оньһыень ойлгодоггүйшүү байһан ха. Тиихэдэнь механик Соктоевые заабол тэрэ ажал эмхидхэхэ гэнэн даабари үгөөд, эльгээһэн юм. Тэндэ ошоходонь, ажаллаха механизаторнуудын саялхээ тааруулжа шадахагүй, дорьбоггүйшэг байба. Цыренжаб өөрөөшье кукуруза тариха техникие хургуулида ябахадаа гүнзэггөөр шуудлаагүйшье наа, поли дээрэ гаргаад лэ, зоной хараһаар байтар туршалга хээ хэн. Квадрат гаргадаг механизмтайн хүдэлжэ үгэхэгүдэнь, тэрэниинь задалаад, үрэмдэжэ хайжа байгаад, һүүдэй һүүдэ тааруулан юм. Үшөө тэндэ наг шэбхэ ашаха, буулгаха түеэрэлгэ Дугаров гэдэг колхозой механигтай дархалаад, тэрэ хабараа зуугаад гектар талмайда үтэгжүүлгэ оруулба. Намарын Гүнэйдэ үзэгдөө дуудлаагүй гэхээр ой хүбшэдэ адли кукурузын эшэнгүй ургашанхай, тус ажахын түрүүлэгшэ хоёр метрһээ үдүү үндэр хүнэй дундань ороод байхада, обёрхын аргагүй ханатан нэмжэжэ харагдаа бэлэй. Ургасаяа хуряахадань, гектар бүрийн 300 центнерээр шэмэгтэ ногоон тэжээл жэгдэрээд, үбэлын эбэртэ бодо малда дэюулхэдэнь, һү тарыгнь эли бодо билтаржа эхилээ хэн. Тиигэжэ гүнэинхидэй дүй дүршэл бүгэдэндэ мэдэжэ боложо, нэрэ суу, шан хайрашые үршөөлгэнэн байха. Тэрэ үеын колхозой дарга Дондок Соктоевич Найданов «энэ угаа жорхой бэрхэ хүбүүн ха» гэжэ сэгнээд, өөртөө абжаа, ахмад инженерэй тушаалда зууршалха ябуулга хээд туршаба. Аймагай ноёд Цыренжабые табиха аурегүй байжа, удангүй комсомолой райкомой нэгэдэхи секретаряар хунгуулаа хэн. Шэнэ ажалдаа эдэбхитэй, урагшаа эрмэлзэлтэй ябаһаар байтарнь, ВЛКСМ-эй округкомой нэгэдэхи даргаар хунгажархыба. Эндэ 4 жэл тухай хүдэлмэриһөөд, 28-тай болоходонь, дээшнэ дэбжүүлэхэ тухай хоёрэлдөөн болоо хэн. Партиин райкомой секретарь гү, али райгүйсэдкомой түрүүлэгшын орлогшо болгохо гэжэ байтарын, обкомһоо «тэрэтайн хургуулигүи, дээдэ тушаалуудта таарангүй» гэнэн заабари үгтөөд, Сахюуртын колхозой түрүүлэгшээр зууршалагдаа.

Тэрэ үеын түрүүлэгшын тушаал хадаа нилээн харюусалгатай, хүндэтэй, ажал үүргэнь ороо шанга байһан юм. Тиихэдэ Б.Мажиев, Б.Цыренов, Н.Доржиев, Д.Жамсаранов гэхэ мэтэ нилээн нэрэ сууда гараһан, ашаг амжалта эхэтэйгээр хүдэлмэриһэдэг колхозой хүтэлбэрилэгшэдэй зэргэдэ орожо туйлалдахань бэлэн бэшэ шэнгээр ханагдаа бэлэй. Тээд нохой хамартаа хүрэхэдөө улаша гэдэгтэл, үнэн дээрээ ударидагшын хөөмөгшэ үмдэхэдөө, жүдэхэхэ ёһотой байгаа ха юм. Тэрэ нотагайн эдэбхитэд, мэргэжэлтэд партиин эмхин дарга Б.Базаров, бригадир Б.Н.Дашижапов, малай аргашан Д.Цыдыпов, шифёр Б.Барадиев болон бусадта түшэглэн ажалдаа хам ороо хэн. Багашаг хэмжээнэй ажахы байха бүрээ ороо, мүнгэ алтаниннь, машина, техникэ ба хүн зонинь дугалдахаяа ханаха, толгойгоо үбдэхөөхэ шалтагууд тоо томшогүй олон хэн бэддаа. Тиигэбшье, удангүй Удаганта, Хотогорой таряалангууд, Монголто, Хэрэг, Бальширтэ гэхэ мэтэ хүнды гүбээнүүдэй нуга сабшалангууд нэргэжэ, баян үржэлтэй нэмжэхэдээ, адуу малын олошороод, ашаг шэмэнь дээшэлээ хэн. Хүн зонинь байдал байжараа. Элдэб олон барилга, байранууд бодхоогдоо. Энэ амжалтань Найшаагдажа, РСФСР-эй Министрүүдэй Сөвөдэй, ВЦСПС-эй, ВЛКСМ-эй ЦК-гай дамжуулгын. Улаан туг колхоздо барюулагдаа бэлэй.

Гурбан жэл эндэ түрүүлэгшээд байхадань,

Соктоевые саашадаа дээшлэхэ дэбжэхэ хүн гэжэ сэгнэһэн тула округой засагаархид Хабаровск хотын партиина дээдэ хургуулида зууршалаа. Тэндэ экономико болон ударидалгын арга нүхсэл шунан шудалаад, нотагаа бусахадань, округой хүдөө ажахын управлениин даргаар томилоо хэн. Партиина ба совет ажалда орохо ханалтай ябаһан Цыренжаб энэ урдынгаа хүдөө ажахытай дахиад дайралдахадаа байлшые сэдхэхэдээ таараагүй хэн. Тиигээд жэл тухай энэ ажалда ябатарын Урда-Ага нотагай ехэ ажахыда түрүүлэгшэ болохыень дурадхаа хэн. Өөрөө дуратайшаг, тэндэхи зонинишье дэмжэнги байжа, энэ колхозые мүн лэ эмхидхэхэ, эблүүлэхэ, нам нуугаад байхадань, округкомой түрүүлэгшын тушаалда зууршалага болобо. Колхозой түрүүлэгшээ округой ехэ дарга болошохо ушар үзэгдөөгүй байһан ааб даа. Тиихэлээр Соктоевто орходоо эрдэмтэй, ажал хүдэлмэри, арад зондоо эли болоһон барг тушаалтад үшөөшье байһан юм. Тиибшье Цыренжаб Сокшигбаевичые хунгалтада табяа хэн. Тэрэ дары СССР-эй Верховно Сөвөдэй депутатад дэбжүүлэгдэбэ. Энэ үндэр дээдэ зэргэнүүдэ хүртөөд, хэхэ бүтээхэ ажал ехэ хэн бээ. Түсэб хараагаар бэлүүлэгдээд үдэр бүрийн олоншатын ажалай хажуугаар Цыренжаб Соктоев удаадахи гурбан гол асуудалнуудые шийдэхэхэ гэжэ бүхы эмхидхэхы-политическэ ажал ябуулгын ехэ программа баримталаа. Нэн түрүүн бүхы округой малшадай бууса байрануудта гүрэнэй зайн гал оруулха зорилго хараалба. Энэнь хоёр жэлэй хугасаа соо бүтээгдэжэ, малшад, таряшад али тухай амараа, ажал хүдэлмэринь хүнгэдөө гээшэ хэм. Хоёрдохи хойшолуулашагүй зорилгонь хадаа Бэлэрэ гэдэг халуун аршаан дээрэ зоной амарха санатори байгуулха хэрэг болобо. Тойрогойнгоо ажахынуудай болон засаг түрын арга боломжонуудые, зөөри зөөшые нэгэдхээд, Агын барилгын ажахыгаар хоёр жэл соо 700 хүнэй нэгэ доро амарха, аргалуулха тусхай аршаан-курорт ашаглалтада үгтөө хэн. Тэндээ эдэс уһатай, үбэл зунгүй байрлаха байртай, мэргэжэл гүйсэд врач-докторнуудтай ба медсестрануудтай болоһон энэ газарта округ, обласгийн олон мянган зон бэе махабадаа элүүржүүлээ бэлэй. Үшөө тиихэдэ Орловскын хадын-шанаржуулгын комбинадын хүсэндөө орохо хэрэгтэ оролдогдо гаргажа, тэрэнь бэлүүлэгдээ хэн. Обласгийн ба округой олохон ороо асуудалнууд Цыренжаб Сокшигбаевичай зууршалгаар шийдхэгдэнэн байха даа.

Энэ харюусалгата тушаалда одоол охин дундаа хүдэлмэрилжэ, ульгам харгыдаа ороод ябатарнь, гай тодхор тохөөлоодо гэхэдэ ямар юм. Зарим хоро үһөөндэ баригдашад Соктоевые урдын баянай, кулагай хүбүүн гэнэн гүрдэлгэ хардалга дээдын намай зургаанда эльгээһэн юм. Эсэгэнь колхозой үхэрэй бригадир байгаад, малай үхэрэн шалтагаар 1933 ондо Ежовой үеын 58-дахи статьягаар сүүдүүлээд, Эрхүү руу сүүдүүлэн байгаа. Тээд тэрэ дороо хэрэгын дахин харагдаад, гэмгүй гэнэн шийдхэбэрээр сүлөөлгдөөд, Дарһанай станци шадар бүсажа ерээд, аяр арбаад жэл болоһон хойно тэрэһэн хүбүүе ингээд гэмнэхэдэ гомдолтой байгаа хэн бээ. Тээд партиин ЦК-гай шалгалта ерээд, Соктоевые энэ ажалдань байлжа болохогүй гэнэн заабари үгэжэ, Цыренжаб Сокшигбаевич тушаалһаа буулгагдаад, Шэтын облысполкомой ажал эрхилэхэ талаар таһагые даагшаар томилогдоо. Ажалдаа дадаад, таараад байтарнь, обкомой шэнэ секретарь би болоод, баһа нөөхи шаржа дээрэнь даһа адхахые һэдэбэ гэнэндэл, уг гарбалын шалтаглаад, ажалынь нэлүүлхээр захиралта буулгаа бэлэй.

Тиинээр юмэн хубилаад, тэрэ секретарьнайшые шэрээһэ халаад, хардаха хашаа ябадал бууража, Цыренжаб Сокшигбаевичые Агын коммунистууд бүхы суглаанууд дээрэ партиин округкомой нэгэдэхи секретаряар зууршалба. Удангүй конференци боложо, Цыренжаб Сокшигбаевич гурбан кандидадуудай дунда тон олонхи дуунуудыень абжаа, энэ тушаал эзэлээ. Тэрээгээр арад зоний ханамжаар, өөрыгөө үшөө дахин сагааруулан байха. Хорые тоһоор харюулаха гэдэг буряад зоной ёһо гурим баримталан, Соктоев үһөө нэхэжэ гү, хүниие хашажа хайража ябаагүй, шадаал наа, ядаһан зобоһон зондо туһалхые оролдодог юм.

Тэрэ жэлээ, компартийн хоригдоходо, округой зиндаагай ажахынуудые толгойлоод ябаһанаа, һүүлэй үедэ Президентын түлөөлэгшын таһагай харюусалгата хүдэлмэрилэгшэ байһанаа, жаргал түхөөһэн жара наһаяа эндэ хая гүйсөөд, сэдхэл тэнюун, гэр бүлэ бүтэн, элүүр энхэ, улад зондоо хүндэтэй ажаһуужа байнхай даа.

Цыренжаб Соктоев хадаа нотаг нутынгаа халбарха, хүгжэхэ хэрэгтэ горитойхон хубита нэмэриез оруулагдай түрүү зэргэдэ нэрлүүлэхэ ёһотой хүн юм даа.

Цырендондок ГОНГОРОВ.
Агын автономито округ.

ТАРИАГАДА БЭЛЭДХЭЛГЭ

Хабарай тарилгын болон ургаса хуряалгын үедэ ударидалгын болон туһаламжын эрид шууд ажал ябуулха тусхай бүлэг республикын Хүдөө ажахын министрстын дэргэдэ байгуулагдаба. Харюусалгата мэргэжэлтэдэй энэ бүлэгые министрэй нэгэдэхи орлогшо Владимир Ламажапович Гарматаров толгойло.

Тус бүлэгэй урда аймагуудай хүдөө ажахын управлениин начальнигууд, мэргэжэлтэд, колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, агрономууд саг үргэлжэ тоосожо байха уялгатай. Бүлэгэй гэшүүд долоон хоногтоо нэгэ удаа хүдөө гаража, ажахынуудта алибаа туһаламжа үзүүлжэ байха юм.

Бүлэгэй түрүүшын зүблөөндэ бүхы аймагуудай ахмад мэргэжэлтэд хабаадажа, хабарай тарилгада ямарара бэлдэжэ байһан тухайгаа элидхэхэ. Хүндэшгэ байдалтай байбашье, республикын олонхи ажахынууд арга боломжонуудаа элүүлэн, техникээ заһабарилжа шадана, үрэ хүрэнгөөр хангагдана, хоо-

рондоо үрэ хүрэнгээ хэлгэлсэжэ, дутадаһан хүршэ-нүүдтээ урьһаар үгэлсэнэ.

Гэбшье техникэ заһабарилга унжагайна гэжэ тэмдэглэ-тэй. Шалтагааниинь - запас хэрэгсэлнүүд хомордоно. Хабарай ажалда хабаадаха тракторнуудай оройдоо 6 процент, тарилгада хэрэглэгдэхэ техникын 50 процент бэлэн болгогдонхой гэжэ бодото байдал гэршэлэнэ.

Хабарай тарилгада бэлэ-хэлэй гол асуудал хадаа мүн-гэнэй хангалта болоно. Ямар арга боломжонуудые бэдэржэ, энэ асуудал шийдхэхэб?.. Гансал Мухар-Шэбэрэй аймагта харюу олоһон байна. Харин Кабанскын аймагта, жэшээлхэдэ, дээдын зургаа-нуудтаа найданхай, өөһэднүгөө арга боломжо бэдэрнэгүй.

Саг үшөө бии. Эдэ үдэр-нүүдтэ хүдөөгэйхид эрид шууд хэмжээнүүдэ бэлүүлэн, ургасынгаа үндэхэ табихаар оролдохо ёһотой.

З. ТЭЛИН.

«ҮНДЭР ХЭМЖЭЭНДЭ ҮНГЭРГЭХЭБДИ»

Түнхэнэй аймагай эгээн зүүн захын Тоорын голойхид урдын эртэ саһаа нотагайнгаа нэрэ хүндые дээрэ үргэжэ ябаһан түүхэтэй. Эрхүүгэй губерниин мэдэлдэ байхадаа, аймагай түб Тооро тосхондо байгаа. Түнхэнэй тайшаа номхооб Манзержан гулаа хоёр холын хараа бодолтойгоор, үри хүүгэдэе хургажа, нотаг нутынхидаа эрдэмтэй болгохо зорилготойгоор 1888 ондо Тоородо хургуули нээһэн юм. Тэрэ саһаа хойшо энэ хургуулида тон олон хүн эрдэм шудалһан байна. Саашадаа аймаг соогоо, республика дотороо мэдэжэ болоһон хүнүүд олон юм.

1998-1999 онуудай хуралсалай жэлэй эхиндэ Тооро нотагаархид хургуулингаа 110 жэлэй ойн баяр үргэнөөр тэмдэглэхэ гэнэн шийдхэбэри абба. Тиихэдэ олон жэл энэ хургуулида багшланһан, мүнөө Тоорын захиргаанай гулгаа А.Д.Маланов: «хургуулингаа ойн баярые үндэр хэмжээндэ үнэргэхэбди», - гэжэ хэлээ хэн.

В.БИЛЬТАГУРОВ.

«01» мэдээсэнэ

ҺАЙНДЭРӨӨ УГТУУЛАН

Үнгэрһэн жэлэй туршада галай аюулаһа нэргылхэ, байра байдалаа хамгаалха талаар республика дотор эмхидхэхэ-лэй, ойлгууламжын олон тоото хэмжээ ябууланууд хараалагдаһан, үнгэргэгдэнэн байна. Эндэхэ: уламжалан, түймэрэй болохонь зарим тэдэ үсөөрһынше наа, зарим нотагуудай байра байдал галай аюулаа ороһон байха юм.

Буряад Республикын Правительствын, городой болон аймагуудай захиргаануудай хүтэлбэрилэгшэд галай аюулаһа нэргылхэ хэмжээнүүдые хаража, тусхай тогтоолнуудые абһан гээшэ. Жэшээнь, «Улаан-Үдэ хотын байра, барилгануудые галай аюулаһа хамгаалха тухай» гэнэн Городской Сөвөдэй арадай депутатуудай шийдхэбэриний ёһоор, үнгэргэжэ жэлэй туршада түймэр сараха хоёр подразделени байгуулагдаһан юм. Тэрэнэй нэгэниинь Шэлэй заводой, нүгөөдэнь Сэлэнгын баруун бэзын тосхонуудта 40 хүнһөө бүридэһэн штабтай отряд бии болгогдоо хэн. Мүнөө үедэ эдэнэр бүхы хуралсал гаража, түймэр сараха албанда бэлэн болоһон байна. Тиихэдэ үнгэргэжэ жэлэй туршада түймэр сарагдай матери-ально-техническэ бааза зарим тэдэ хайжаруулагдаа. Тиин түймэр сараха нэгэ автоцистернэ, түлшэ шэрэхэ нэгэ автомашина абтаа хэн. Энээнһээ гадна Муйскын райондо түймэр сарагдай депо шэнээр баригдажа, ашаглалтада үгтөө. Мүн тус деподо «Магирус» түхэлэй ашаанай томо автомобиль үгтэһэн юм. Тэрэнэ түймэр сараха автоцистернэ болгоһон бай-гаабди.

Хүдөө нотагуудта гараһан галай аюултай тэмсэхэн хүшэр болоо. Анхан шухала гэжэ тоологдодог түймэр сараха хайн дуранай дружинанууд үсөөрөө, зарим хуурин тосхонуудта

телефоноор харилсаха арга үгы хэгдээ. Эндэхэ уламжалан, хая эхилһэн түймэр саг соогоо сарагдажа үрдингүй, ехэ тооной гаргаша хэгдэһээр. Байгша оной гансахан январь нарада республика дотор 207 галай аюул боложо, эндэ 18 хүн наһа бараһан байна.

Буряад Республикын түймэр сарагдай бүхы албатан Росси дотор түймэр сараха албанай байгуулагдаһаар 80 жэлэй ойн хайндэрые тэмдэглэхээр бэлдэжэ эхилбэ. Энэ хайндэр байгша оной апрелиин 17-до тэмдэглэхээр харааланхай.

Республикын МВД-гэй түймэр сараха гүрэнэй управлениин хүтэлбэрилэгшэд В.Б.Бузуновай нэрэмжэтэ шанда хүртэхын түлөө дэмжэрһэн социалис мэрысөөнэй дүн хаяжан гаргаба.

Түймэр сарагдай албатанай дундаһаа «Эрхим мэргэжэлтэй түймэр сарагшад» гэнэн нэрэ зэргэдэ Хэжэнгын аймагай гүрэнэй 17-дохи түймэр сарагшадтай 59-дэхи частин хүүдэлмэрилэгшэд хүртэбэ. Загарайн, Ивалгын аймагуудай 19-дэхи, 24-дэхи частнуудай отрядууда удаадахи хоёр хуури эзэлжэ гараба. Тиихэдэ Железнодорожно районной түймэр сарагдай дотоодын албанай лейтенант Н.Н.Дроздов, 6-дахи отрядой О.М.Лобанов гэгшэд «Харуулай начальник» гэнэн нэрэ зэргэдэ хүртэһэн байна. Мүн Октябрьска, Советскэ, Хойто-Байгалай районнуудай түймэр сарагшад, дотоодын албанай ахалгаша лейтенант Г.Т.Бергун, капитан Р.Н.Хаданова, лейтенант С.Б.Мантатова гэгшэд «Эрхим инспектор» гэнэн нэрэ солодо хүртэжэ урмашуулагдаа.

Т.ГУЛГЕНОВА,
Буряад Республикын
МВД-гэй гүрэнэй түймэр
сараха управлениин
ахалгаша мэргэжэлтэ.

ЗАЛУУ МЭРГЭЖЭЛТЭДЫЕ ДЭМЖЭХЭ ШУХАЛА

Һаяхан Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо А.Ч.Нимаевагай хүтэлбэри дор «Буряад Республикада дээдэ болон дунда мэргэжэлтэ һуралсалай эмхинүүдые дүүргэһэн зонние социальна талаһаа дэмжэлгэ тухай» Буряад Республикын Хуулийн проект зүбшэн хэлсэгдэһэн байна.

Илангаяа эндэ зүбшэгдэһэн Хуулийн ажалаар хангаха тухай 2-дохи, мүн 4-дэхи, 5-дахи статьяда олон нэмэлтэнүүд оруулагдажа, уг зорилгото контракт зохёон табилгын ёһо гуримаар шэнэ мэргэжэлтэдые (тэрэ тоодо үншэн, түрэлхидэй дэмжэлгэгүй, тулюур байдалтайшуулые) нурган бэлдэхэ, ажалаар хангаха шухала гэжэ тэмдэглэгдээ.

«Һуража эхилһэн үдэрһөө дээдэ, дунда һуралсалайнгаа эмхинүүдтэй оюутан бүхэн контракт зохёон табиха ёһотой, тиигэжэ һуралсалай эмхи оюутан хоёртой бэе бэеынхээ урда бэлүүлхэ харюусалганы, уялгань дээшлэнэ бишуу. Хараад үзэт, манай хореографическа, соёлой болон искусствын училищи дүүргэһэн зон ондоо республика, ондоо тээшээ ябашана. Энээнһээ бидэ ондоо республикын мэргэжэлтэдые өөһэдэнтгөө мүнгөөр һурганабди, республикынгаа мүнгэ зөөри иигэжэ һалгааха ёһогүйбди, тиимһээ энэ хуули мүнөө үедэ ехэ удха шанартай» гэжэ А.Ч.Нимаева онсолоо.

«Һургуулинуудта залуу багшанарта ажаһуудалай, ажалай һайн эрхэ байдал олгуулха,һара бүрин салынгаар хангаха, тиин харюусалгыень дээшлүүлхэ шухала» гэжэ республикын Арадай Хуралай депутат В.И.Сафронов тэмдэглэһэн байна.

Арадай Хуралай апрель һарын сесси дээрэ энэ хуулийн проект зүбшэгдэжэ баталагдан абтахаар хараалагдаа.

Б.ОРБОДОЕВА.

ПРОВОДНИГУУДАЙ МҮРЫСӨӨН

Зүүн Сибириин түмэр харгын байгуулагдаһаар 100 жэлэй ойдо зориулагдаһан поездын проводнигуудай мүрысөөн үнгэргэгдэһэн юм. Эндэ Улаан-Үдэ хотын түмэр харгын 1-дэхи лицейн ерээдүйн проводнигууд хабаадаа, һурагшад 5 команда боложо хубаарһан байна. Тус мүрысөөн 5 шатаһаа бүридэһэн юм. Нэгэдэхи шатада хабаадагша ухаан бодолоо гүйлгэжэ, ерээдүйн поезд тухай гоё, гоё һанамжануудаараа хубаалдаа. Хоёрдохи шатада ерээдүйн проводнигууд вагоной техникескэ талын мэдээсэ дамжуулаа һэн.

Ерээдүйн сагта поездоор ябахадамнай, дээдэ мэргэжэлтэй проводнигууд маанадые хангахань хаш.

Борис БАЛДАНОВ.

ДАБХИЖАЛ БАЙҢАН ХҮН ДАБАА ДАБАХА

Манай аймагай һургуулинуудай һурагшад һүүлэй жэлнүүдтэ республика дотор үнгэргэгдэдэг олимпиадануудта хабаадахадаа, һайн дүнгүүдые харуулдаг болоо. Мүнөө жэлдэ, үбэлэй амаралтын үедэ үнгэргэгдэһэн олимпиадануудта баһал хабаадажа, 17 һурагшадһаа бүридэһэн аймагаймнай һурагшадай команда 3-дахи шангай һуури эзэлээ, баяртайнууд бусаа.

Бүхыдөө тус олимпиадануудта 600 гаран һурагшад хабаадаһан байна. Закаменскын 1-дэхи дунда һургуулийн 11-дэхи классай һурагша, Нина Петровна Шестаковагай шаби Банр Шелухеев, Баян-Голой дунда һургуулийн мүн лэ 11-дэхи классай һурагша Женя Медведев (багшань Е.В.Меркушев) хоёр түрүү һууринуудые эзэлжэ, Буряадай гүрэнэй университетэй ерээдүйн оюутадай тоодо оролсохо болоод, Банр Шелухеев хоёр жэлэй туршада аймагтаа үнгэргэгдэһэн олимпиадануудта илалта туйлаа. Нёдондо жэл географяар республикын олимпиадада 4-дэхи һуури эзэлһэн юм.

Харин Женя Медведев республикын олимпиадада гурбадаһаа хабаадажа, түрүүшынхидээ - хоёрдохи, һүүлэй хоёр жэлдэ - нэгэдэхи һуури эзэлжэ шадаа.

Закаменскын 2-дохи дунда һургуулийн һурагша Вера Арсланова, 1-дэхи дунда һургуулийн һурагша Алена Тутаринова гэгшэд хоёрдохи һууринуудые эзэлээ.

Н.ШАГАДУРОВА.

Гунгаа ЧИМИТОВ

Гурбан басни

АДУУШАН БА БОДОН ГАХАЙ

Аятай нэгэ нугада Адуушан Бодон Гахайтай Эдэе ундаар дутамаггүй Эбтэй зетэй бэлшэдэг һэн. Гахай хэдэн жэлдэ Газараа гамгүй малтаһаар Үргэн нэмжээ нугаяа Үржэлгүй болгожорхөө, Зоргоороо бэлшэдэг Адуушан Зооглохо ногоогоор

Аймагтай нюуса далааар Ангуушантай уулзажа: «Эдидэг үбһэ ногоонойм Эшэ үндэһые онгладог Уйла муута Гахайе Угы хыш даа!» - гэжэ һэн ха. - Шамда һаалта хэһэн Шантарар Бодон Гахайе Углөө, мүнөө - өөргүй Угы хэбэ пэн гэлэһэ. Энээнһингэ түдөө шамайе Эмээлэн унаад ябахаб! - Гэжэ Ангуушан Адуушанда Гэнтэй эрилтэ табяа һэн. Адуушан зүбшөөлөө үтгэжэ, Агта морин болоо һэн. Хүниһе хүдһэлжэ, дайсаанаа даруулаа Хүйхэр хүдһэшүүла бии боложо байна.

БАРАС ҮНЭГЭН ХОЁР

Агууехэ алдартанай Аюула лайда ороод, Ахир шаара шабхаруунууд Аймагтай ехээр

Хүбшэдэ нэгэ Барас Хүрмэдэшөө һэн гүльмэдэ Тэршэлжэ хэбтэхыень хараад Тэһэ баярлаа һэн Үнэгэн. «Омог дээрлэхүү амита, Одоол инхэдээд зобожой бай! Манние хазайжаш

Харахагүй Маһагар юумэ ябадаг һэнш. Хёморгондо ороод, шүргэ соо Хоёр хүлтэниһе наадхуулжа

Халтад гбээл бидэниһе Хадардаг, харшадаг муу

Хара нүгэлөө ингэжэ Шара нюодоороо үзбэш! - Гэжэ Үнэгэн хараагаад, Гэдэгэнэн энэһээр арилаа

ШОНО ДОКТОР

«Нюур дээрэ - нал наһан, Нюурганда - муу мэхэ» - Онһон энэ үгэ Одоол Шонодо таарана. Олон хоногон туршада Олоо бэлдэргэдэ, олоогүй Хоохон Шоно нэгтэ Хонидые үбшлөө гэжэ Хаанаһаашыёо дуулажа, Хара мэхэ һанаба ха. Аргашан боложо хубсалаад Аймагтай будуу эгэй юумэ Хотошо нохойнуудһааш

Хонидой хорёо руу ороо һэн. «Эй, баарһад, үбдэшөө түтэ Эдэгжэ байхат, эдэгжэт... Али багтатнай үбдэнэби? Аргалхабди, эмшлэхэбди...» - Гэжэ Шоно Хонидо Гэжэгынэмэ урниаар дуугарасагаан, Тарганиниһе шэлэжэ, Ташаа нюргыень барисагаабди.

Мэхэтэй хүнүүд эгээл нимэ, - Мэдэжэ, танижа абатты. Үгэ хэлэниһе - урин хонго, Үнэн һанальһе - тад ондоо.

Хайрата хубуун ТҮМЭНЭЙ сарһаа урид наһа бараһан ушараар Россин Уран зоёлошодой холбооной гэнүүн Романов Батор Дашевичта «Буряад үнэн» газетын редакция, Буряадай Уран зоёлошодой холбоон гүнзэгы шаналаа гашуудалаа мэдүүлэнэ.

ШАТАР

ШАТАР

ШАТАР

ХЭНИНЬ ЭРХИМЛЭЭБ?

(Сагаалганай шатар нааданһаа)

«Сагаалган-98» гэхэн һайндэрэй үдэрнүүдтэ «Арадай дуун», «Сагаан һарын хэцэг», «Сагаан һарын дангина», «Сагаан һарын баатар бүхэ», «Ёохор», «Һээр шаалган», «Шатар», «Шагай» гэхэн соёлой-спортивна хэмжээ ябууланууд үнгэргэгдэнэ.

Буряад ороноймнай нютагаархид зургаан бүлэг болон хубааржа мүрысэхэдөө, өөһэд өөһэдэнтгөө бэлиг шадабарни харуулба.

Буряад арадай шатараар эмхидхэгдэһэн конкурсно республикын бүхы нютагуудай шатаршад хабаадалсаа. Эндэ Хелго, Шэнэхээн (Хитад), Ойхон, Качут нютагуудай шатаршад бэлдэхэл һайтай байһанаа харуулаа.

Уулзалгын түрүүшын үдэр Түнхэнһөө ерэн шатаршад илажа гараа юм. Харин хоёрдохи үдэртэнэ уласхоорондын классай мастер Тимур Ивановой Ойхон нютагай шатаршад түрүүлбэ. Нэгэдэхи лицей интернадай, Баргажан голой, Яруунын, Агын округой шатаршад команданууд удаадахи үдэрнүүдтэ шалгаржа гараһан байгаа.

Бүлэг бүридөө шалгарһан командануудай дунда түгсэхэлэй наадан болобо. Эндэ Баргажан голой команда дүн хамта 15 очко абажа, түрүү һуури эзэлбэ. Нютагай шатаршад команд Б.Доржиев, А.Гармаева, Б.Сультимов, М.Викулова гэгшэдһээ бүридэһэн байба. Ойхон, Түнхэн нютагуудай шатаршад удаадахи һууринуудые эзэлээ.

Шатарай фестиваль эмхи гуримтайгаар, һайнааршые үнгэрөө.

ЛАРАНЗАЕВА.

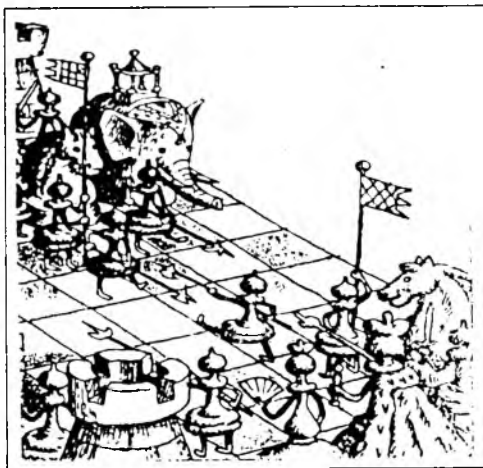
СААНАНЬ ХЭДЭН УУЛЗАЛГА ҮЛЭБЭ

Республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө эхилһэн 67-дохи нааданда долоон уулзалга үнгэргэгдэбэ. Эндэ долоонһоо зургаан очко абажа үрдихэн Антон Шомоев түрүүлжэ ябана. Шомоев эдэ наадануудай үедэ бэлдэхэл һайтай мастерта кандидадуудтай тулалдаһан юм. Тиихэдээ Эдуард Халудоров, Алексей Андреев, Базаржаб Сампилов гэгшэдые илажа гараа. 4-5-дахи уулзалгада республикын чемпион Ч.Бальжиев уласхоорондын классай мастер Д.Абашеев хоёртой тэнсэһэн, удаань К.Балханов, И.Тулохонов гэгшэдые илажа шадаа.

Республикын үнинэй шатаршад нэгэн Игорь Брылёв 5,5 очкотой мүнөөдөө хоёрдохи һуури эзэлнэ. Тэрэ А.Санжиев, Ч.Бальжиев, Д.Абашеев, К.Балханов гэгшэдые шүүһэн, харин Б.Сампиловтай тэнсэһэн байба. Мүн Агафонов эды шэнээн очкотой болонхой. Д.Абашеев-4, Ч.Бальжиев-3,5, А.Андреев, Э.Халудоров-3, Б.Сампилов, А.Санжиев-2, К.Балханов, Рушаков гэгшэд 1-1 очкотой болонхой.

УРИНА, ХҮЛЭЭНЭБДИ

Буряад арадай гүрэнэй мэдээжэ хүтэлбэрлэгшэ ябаһан М.Н.Ербановой түрэнһөөр 100 жэлэй ойдо зориулагдаһан шатарай мүрысөөн Усть-Ордын округой Бахтай тосхондо түрүүшынхией үнгэргэгдэһэн юм. 1989 ондо үнгэргэгдэһэн һонирхолтой энэ наада нютагай совхозой директор Вячеслав

Миланханов, «Усть-Ордын үнэн» газетын редактор Борис Хажеев гэгшэд эмхидхээ бэлэй.

1992 онһоо шатарай энэ наадан заншалта болоһон гэшэ. Эрхүүгэй областин Бүгэдэ буряадуудай үндэһэн соёлой эблэлэй вице-президент Г.Н.Богданов шатарай наада эмхи гуримтайгаар үнгэргэхэ хэрэгтэ хубитаяа оруулна.

Понирхолтой энэ наадан байгша оной мартын 20-һоо 23 болотор Бахтайн совхоздо үнгэргэгдэхэ болобо. Мүрысөөндэ хабаадаха команда хоёр эршүүл, нэгэ эхэнэр шатаршанһаа бүридхэгдэһэн байха юм. Мүрысөөндэ хабаадаха дуратайшуулые урина, хүлээнэбди.

Л.ГАРМАЕВА, мүрысөөнэй ахамад судья.

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Ахамад редактор А. А. АНГАРХАЕВ.

РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: Б.М.Ж.БАЛДАНОВ (ахамад редакторай орлогшо), Г.Х.ДАШЕЕВА (ахамад редакторай орлогшо), Б.В.ГЫНДЫНЦЫРЕПОВ (харюусалгата секретарь), А.Г.ЛУБСАНОВ (Буряад Республикын Правительств), Д.Д.СУНДАРОН (Буряад Республикын Арадай Хурал), таһагуудые даагшад: Ц.Ц.ДОНДОГОЙ, С.Д.ОЧИРОВ, Н.Д.НАМСАРАЕВ, Т.В.САМБЯЛОВА, Д.Ш.ХУБИТУЕВ, А.Д.ТАПХАЕВ, В.И.ПИНТАЕВ (хэблэлэй редактор).

Редакциин телефонууд: ахамад редакторай - 21-50-96, присмын - 21-54-54, ахамад редакторай орлогшонорой - 21-68-08, 21-64-36, харюусалгата секретариин - 21-50-52, секретариин - 21-50-52, таһагууд: үндэһэтэй болон политическэ асуудалнуудаар - 21-55-97 (даагшань), 21-61-35, 21-34-05, экономикын - 21-63-86, 21-61-35, соёлой болон түүхын - 21-60-21 (даагшань), 21-57-63, залушуулай, оюугадай ажабайдалай болон олоонитын хүдэлмэрини - 21-54-93 (даагшань), 21-69-58, мэдээлэлэй болон соносхоллой - 21-62-62, 21-67-81, корректорунуудай - 21-33-61, компьютерна түбэй - 21-66-76.

"Бурятия" хэблэлэй телефонууд: директор - 21-49-94, бухгалтери - 21-23-67, вахта - 21-60-91.

Манай адрес:

670000, Улаан-Үдэ, Каландаринвиллин үйлэс, 23, "Буряад үнэн" газетын редакция.

Газетэ хэблэлэй 2 хуудан хэмжээтэй. Индекс 50901. Хэһэг 3,900 (хамта 25,900). Хэблэлдэ тушаалдаһан саг 17,00.

Республиканска типографи" гэхэн АО-до газетэ хэблэгдэт. Директорийн телефон: 21-40-45. Б-0079-дэхи номергойгоор бүридхэлдэ албанхай. Заказ № 8295.

Тоонуудай, бодото баримтануудай, хүнэй, шотагай нэрлүүдэй бэшлэге хазгайруулаһан ушарта авторнуудын харюусалгатай. Редакциин һанамжа автарайхитай адли бэшэ байжа магад.

БҮРЯТИА МҮНГЭ

Бүтэдэ арадай сонин

1921 оной
декабрик
21-нээ гарага

1998
мартын
17

Хабарай эхин
хүхэ бар
харын
19
гарагай 3
ВТОРНИК

ТУСХАЙ
ХАБСАРГАЛТА

Буряад Республикын Арадай Хуралай арбан долоодохи сесси

«МҮНГЭ ХААНАА ОЛОХО ЮМБИДИ?»

Буряад Республикын Арадай Хуралай арбан долоодохи сесси дээрэ манай республикын араг зоной ажабайдалга тон шухала угха шанартай асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэхээр хараалагдаһан байгаа. Сессийн зүбшэхэ зүйлдэ оруулагдһан 37 асуудал соодоо «Буряад Республикын Президентын хунгалта тухай» Буряад Республикын Хуулида хубилалтанууд ба нэмэлтэнүүдые оруулха тухай», «Буряад Республикын Арадай Хуралай депутатуудай хунгалта тухай» Буряад Республикын Хуулида хубилалтанууд ба нэмэлтэнүүдые оруулха тухай», «Буряад Республикын 1998 оной республиканска бюджет тухай» асуудалнууд онсо шухала хуури эзэлнэ гэхэдэ, алдуу болохогүй байһаниинь ойлгосотой. Ушарын юуб гэхэдэ, байгша ондо Буряад Республикын Президентын, Арадай Хуралай депутатуудай хунгалтанууд болохо, байгша ондо республикын байгуулагдһаар 75 жэлэй ой гүйсэхэ, эрэ болон бусад хэмжээ ябуулануудта мунгэ номолхын тула республикынгаа байгша ондой бюджет баталха ёһотой болоно бишу. Эгэ асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхэ үедэ сесси дээрэхэ хэгдэһэн тэмдэглэлүүдээ уншагдай анхаралга гурагдаһанбади.

ажуултай гэхэ мэтээр сессидэ ойлгуулхые оролдоо. Гэбшье Арадай Хуралай депутатууд В.Ц.Будаев, А.Д.Сундарон, А.Д.Карнышев, С.Ц.Цыреторов, Б.Ц.Семёнов, В.Б.Саганов, В.В.Хингелов, К.П.Альцман, М.К.Тушемилов, А.Ц.Идамжапов, В.К.Агалов, Д.Ч.Боросгов болон бусад үгэ хэлэхэдэ, Буряад Республикын Президент республикын гүрэнэй хоёр хэлэ (буряад, ород хэлэ) мэдэхэ ёһотой гээд тон зүбөөр тэмдэглэһэн байна.

Жэшээлхэдэ, Арадай Хуралай депутат В.Ц.Будаев иигэжэ хэлээ: «Буряад хэлэ мэдэхэгүй Президент холын аймагуудаар ябахандаа, оршуулагшын туһаламжаар хүн зонтой хөөрэлдэхэ ёһотой гү? Буряад зоной (республика соомнай 240 мянган буряад тоологдог) өөрынгөө түрэл хэлэн дээрэ хөөрэлдэхэ эрхые хаһадаг болохоннай гэшэ гү?»

Тиихэдэ үнинэй депутат К.П.Альцман «буряад арадаа хүндэдэг хадаа Президент ород ба буряад хэлэ мэдэхэ ёһотой ха юм. Буряад хэлэ тон найнаар мэдэхэ эрилтэ табигданагүй, гэбшье оройдоо нэгэ мянган үгэ мэдэхэ болоо хаа, юрэнхыдөө буряад зонтой хөөрэлдэжэ шадаха болоно. Тиимэхээ хуулин 4-дэхи статья соо «Буряад Республикын гүрэнэй хоёр хэлэ мэдэхэ эрхэтэн Президент байха ёһотой» гээд бэшэхые дурадахаа.

Гэхэтэй хамта депутатууд тус асуудалаар аяар 4 вариант дурадахан байгаа. Эсэсэй эсэстэ Арадай Хуралай депутатуудай олоной дуугаар (35 депутат) Буряад Республикын Президентээр республикын гүрэнэй 2 хэлэ мэдэхэ эрхэтэн Президентээр хунгагдаха ёһотой гэхэн статья баталба.

АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ДЕПУТАДУДАЙ ХУНГАЛТА ТУХАЙ

«Буряад Республикын Арадай Хуралай депутатуудай хунгалта тухай» Буряад Республикын Хуулида хубилалтануудые ба нэмэлтэнүүдые оруулха тухай» асуудалаар сесси дээрэ нилээд дэлгэрэнгүй хөөрэлдөөн болоо хэн. Юрэнхыдөө республикын парламент - Арадай Хуралда 65 депутат хунгагдаха ёһотой гэжэ тоологдоо. Тиихэлээрээ дунда зэргээр 10 мянган хунгадһаа 1 депутат хунгагдаха ёһотой болоно ха юм.

Ахын аймагта 2400 хунгагша тоологдодог. Гадна эвенк арад өөрын депутатай байха ёһотой гээд сесси дээрэ элидхэл хэһэн Арадай Хуралай Түрүүлэгшын орлогшо А.Д.Карнышев онсолоо хэн. Тус асуудалаар ханамжаа хэлэһэн олонхи депутатууд Ахын аймагһаа нэгэ депутат хунгагдаха ёһотой гээд тэмдэглэһэн байна.

Заха холын районууд Арадай Хуралда өөрын түлөөлэгшэтэй байха ёһотой. Тус райондо депутатайнгаа ашаар шийдхэжэ байха асуудалнууд олон, - гэжэ Арадай Хуралай депутат Б.Ц.Семёнов хэлэбэ. Тус асуудалаар ханамжаа хэлэһэнэй удаа Ахын районһоо нэгэ депутадые хунгага гэхэн шийдхэбэри сесси абаа.

Республикын холын хойто зүгэй Баунтын, Хойто-Байгалай, Муйскын, Хурамхаанай районуудта эвенкүүд ажаһуудаг гээд мэдээжэ. Тэдэнэй зүгһөө депутадые яжа

хунгага тухай асуудалаар арсалдаан болоо хэн.

Эвенкүүдэй ажаһуудаг 18 хуурын буриһөө делегадуудые хунгажа, съезд үнгэргэхэ, тус съезд дээрэ хэниие Арадай Хуралай депутат болгохо тухай асуудал шийдхэгдэхэ ёһотой, - гэжэ депутат В.Б.Саганов ханамжалаа.

Гэбшье иимэ съезд үнгэргэхэдэ, ехэ мунгэн хэрэгтэй болохо гэжэ хэдэ хэдэн депутатууд хэлэбэ. Тиимэхээ Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ М.И.Семёнов дурадахалаар эвенкийскэ хунгуулин округһоо Арадай Хуралай депутадые хунгага тухай шэнэ хуули удаадахи сесси дээрэ баталан абаха гэхэн шийдхэбэри абтаа. Республикын бүхэ районуудһаа дунда зэргээр 2-2 депутат хунгагдаха болобо. Тиихэлээрээ Арадай Хуралай депутатуудай хунгалта тухай хуули эсэслэн баталагдаагүй гэхэдэ, алдуу болохогүйл ха.

БЮДЖЕТ ТУХАЙ

«Буряад Республикын 1998 оной республиканска бюджет тухай» Буряад Республикын Хуулин проект тухай асуудалаар республикын правительствын Түрүүлэгшын орлогшо А.Н.Жильцов элидхэл хэһэн байна. Тус хуулиие статьягаар хаража үзөө. Статья бүхэниинь ехэ шахардуугаар баталагдаһан байна. Энэнише ойлгосотой, байгша ондо республикын бюджетэ мунгэн элбэг байха гэжэ хэнише хэлэхэ эрхэгүй ха юм. Хуушан ёһоороо промышленна, агропромышленна предприятинууд болон элдэб бюджетнэ эмхинүүдэй хүдэлмэрилэгшэдтэ салын хүлхэн түлэгдэхэ гү, али үгы гү - мэдэхын аргагүй. Жэшээлхэдэ, агропромышленна комплексдо мунгэ домологһые 106 миллион түхэриг хүрэтэр нэмээхые депутат Гарматаров сессидэ хандаа хэн.

Ушөө нэгэ жэшээ. Элүүрье хамгаалгада домологдон мунгэн үнгэргэжэ жэлэй хэмжээнһээ бага байха аргагүй гээд 4-5 депутат хэлэһэн байна. Гэбшье элидхэлшэ А.Н.Жильцов «Мунгэ хаанаа олохо юмбиди?» гэхэн харюу үгэхэһөө бэшэ юумэ олоогүй, олохохөгүй байгаа.

Удаан саг соо бюджет тухай хөөрэлдэжэ, депутатууд 1998 оной республиканска бюджетые баталха гэхэн шийдхэбэри абаа. Республикын бюджет 1 миллиард 713 миллион түхэриг байхаар, мүн 270 миллион түхэриг гэхэ гү, али 16 процент дутагдажа байхаар баталагдаа.

С. ОЧИРОВ,
манай тусхай корр.

ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ

Хүдөө ажахыгай хүгжэлтын урда габыятай байһанайнь түлөө Буряад Республикын Арадай Хурал 1998 оной февралын 26-най Тогтоолоор Хүндэлэлэй грамотаар шагнаба гэбэл:

Очиров Зоригто Дамдиновиче - Сэлэнгын аймагай «Холбольджинский» уурхайн хүдөө ажахын директорэй орлогшо;

Дашинов Владимир Ильиче - Ивалгын аймагай агропромышленна халбарин профсоюзай райкомой түрүүлэгшэ.

Буряад Республикын Арадай

Хуралай Тогтоолнууд

В.В.БИЗЮКИНИИЕ БУРЯАД

РЕСПУБЛИКЫН

АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ

ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Буряад Республикын Арадай Хуралай Совет иигэжэ тогтооно:

Ой модо хамгаалха талаар ажалай амжалтануудые туйлаһанай түлөө, түрэнөөр 60 жэлэйн ойтой дашарамдуулан, РАН-ай СО-гой Юрэнхы болон туршалгын биологийн институтдай ой модоной болон хамгаалдаг ой модо ургуулаха талаар лабораториине даагша Владимир Владимирович Бизюкиниие Буряад Республикын Арадай Хуралай Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха.

Буряад Республикын
Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ
М.И.СЕМЕНОВ.

Улаан-Үгэ,

1998 оной мартын 10.

Б.Б.БАЛЬЖИНИМАЕВЫЕ

«БУРЯТИЯ» ГАЗЕТЫН

РЕДАКТОРААР

ТОМИЛОЛГОДО

ЗҮБШӨӨЛ ҮГЭХЭ ТУХАЙ

Буряад Республикын Арадай Хурал иигэжэ тогтооно:

Бальжинимаев Бадмадоржо Батомункуевиче «Бурятия» газетын редактораар томилологдо Буряад Республикын Президентэ зүбшөөл үгэлэ.

Буряад Республикын Арадай Хуралай
Түрүүлэгшэ М.И.СЕМЕНОВ.

Улаан-Үгэ,

1998 оной мартын 10.

БАЛЬЖИНИМАЕВ

БАДМАДОРЖО

БАТОМУНКУЕВИЧ

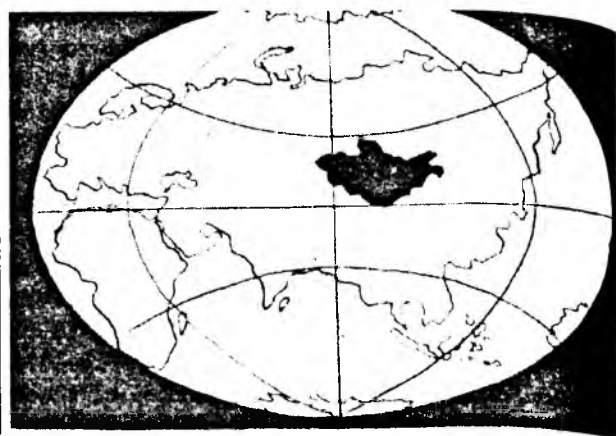
Бадмадоржо Батомункуевич Бальжинимаев Хэжэнгэ хууринда 1945 ондо түрэнэн юм. Тэрэ Эрхүүгэй гүрэнэй университет эрхимээр дүүргэһэн, Совет Армиин зэргэдэ алба хэһэн байна. Тэрэ «Хэжэнгын гол» газетын фото-корреспондентээр ажалайнгаа намтарые эхилхэн юм. Гадна арба гаран жэл соо Хэжэнгын районной типографиин директорээр ажаллаһан, тэрэнэй хүлээр партийна ба совет хүдэлмэридэ дэбжүүлэгдэһэн байгаа.

Бадмадоржо Батомункуевич Хэжэнгын районной газетын редакторай орлогшоор, удаан редактораар олон жэлдэ ажаллаа.

1997 оной ноябрь нарааа «Бурятия» газетын редактораар томиллогдон байна. Буряад Республикын Арадай Хурал хая боложо үнгэрһэн арбан долоодохи сессидээрэ Б.Б. Бальжинимаевые тус газетын редактораар томилхо зүбшөөл Буряад Республикын Президентэ үгөө.

ҮНДЭЭН ХУУЛИЙН ҮНЭН ҮГЭНҮҮД

Монгол хайхан орондо

Байгша ондо Монголой шэнэ Конституциин үндэһэн Хуулийн баталан абтаһаар 6 жэлэй ой гүйсэбэ. Манай Буряад Республикада байгша ондо болохоёо

байһан хунгалтануудые хараадаа абан, тус Конституциин гол удхые хуряангыгаар тайлбарилан үгэхэ зорилго табигдаба гэшэ.

Монгол орон мүнөө урдань байһан социалис бусад гүрэнүүдтэ адляар экономика реформо бэелүүлхэ, хуулиёһото гүрэниие байгуулха, дэлхэйн бусад оронуудай дунда хүндэтэ нуури эзэлхэ талаар хэмжээнүүдые абажа байнхай.

1989-1990 онуудта Монголдo политическэ ба социально-экономическэ мухардалгын шата эхилжэ, 1990 ондо демократис хубисхал болоһон гээд тоолоходо болоно. Гэбэшье тус гүрэндэ хуушан 1960 оной Конституци байгаа. Шэнэ байдалай үедэ хуушан Конституци яжашье таарахгүй байба. Тиймэһээ МНР-эй Арадай Ехэ Хуралай Конституционно комисси шэнэ Конституциин проект бэлдэе бэлэй. Тус проектые 1991 оной юниин 10-һаа сентябриин 1 болотор бүгэдэ арадай зүбшэн хэлсэлгэдэ табяа нэн. Арадай Ехэ Хуралай II сесси 1992 оной январийн 13-да Монголой шэнэ Конституци баталан абаад, тэрэнэ 1992 оной февральин 12-һоо хүсэндөө ороһон юм.

Монголой шэнэ Конституциин үндэһөөр гүрэнэй бүхы зургаанууд хүдэлдэг, эрхэтэдэй эрхэ ба сүлөөнүүд гүйсэдөөр хамгаалагдадаг болоһон байна.

Монголой 1992 оной Конституци удаадахи бүлэгүүдһээ бүридэнэ: Монголой бүрин эрхэтэй байлга; хүнэй эрхэнүүд ба сүлөөнүүд; Монголой гүрэнэй байгууламжа, Монголой захиргаанай-территориальна хубинууд, тэдэниие хүтэлбэрлгэ; Монголой Конституцида хубилтанууд ба нэмэлтэнүүдые оруулха тухай. Конституци дүн хамта 70 статьяһаа бүридэнэ.

Шэнэ Конституциин орошол соонь монгол арадай урда байһан зорилгонууд, эрхэтэдэй демократис общество байгуулха тухай хэлэгдэнэ. Демократи, үнэн зүб байдал, сүлөөтэй, адли тэгшэ эрхэтэй байлга, хуули хүтэлбэри болголго хадаа гүрэнэй ажал ябуулгын гол ёһо гүримууд болоно гээд тус Конституциин 1-дэхи статья соо хэлэгдэнэ.

Монгол орон бээ даанхай, унитарна гүрэн болоно гээд 2-дохи статья соонь заагдана.

Гүрэн хадаа бүгэдэ арадай засагай ашаар хүгжөөгдэжэ байха ёһотой, арадзон гүрэниие хүтэлбэрлгэдэ өөрөө гү, али өөһэдын хунгаһан түлөөлгшэдэй хабаадалгатайгаар бүхы политикаяа бээлүүлдэг гээд 3-

дахы статья соонь тодорхойлогдоһон байдаг.

Газар дайдаа ойро хүртэшэгүй байлгах, гүрэнэй хилэнүүдые сахиха тухай 4-дэхи статья соо хэлэгдэнэ.

Гүрэн элдэб түхэлэй зөөриие мэдэрдэг гээд Конституци соо бэшэгдэнхэй. Дэлгүүрэй харилсаанай үндэһөөр гүрэнэй зургаанууд экономикын хүгжэлтые ударидажа байдаг.

Монгол мал ажалтай гүрэн гэшэ. Тиймэһээ малынь гүрэнэй баялиг мүн, тиймэһээ тэрэ гүрэнэй хамгаалалта доро байдаг гээд Конституци соо бэшэгдэнхэй.

Газар ашаглалгада нилээд ехэ анхарал хандуулагдана. Газар ашагладаг хүнүүдтэ газар үгтэхэ ёһотой юм. Газар, газарай участогууд хариин гүрэнүүдэй эрхэтэдэ худалдагдаха ёһогүй юм. Эрхэтэдэ үгтэһэн газар мүн лэ гүрэнэй мэдэлэй газар гээд Конституци соо заагдана. Гэхэтэй хамта газар хариин гүрэнүүдэй эрхэтэдэ, эрхэтэн бэшэ нюурнуудта хууляар хараалагдаһан гуримаар газар ашаглаха арга олгогдожо болодог.

Конституциин 8-дахы статья соо **"Монгол хэлэн тусхайта гүрэнэй хэлэн болоно"** гэжэ бэшээтэй. Тиймэһээ монгол хэлэн дээрэ хуулинууд, тусхай документнууд, заседанинуудай протоколнууд, бусадшые документнуудай материалнууд бэшэгдэдэг. Гэбэшье ондоо хэлэтэй хүнүүд түрэл хэлэн дээрэ бүхы ажалаа ябуулха эрхэтэй.

Монголой гүрэн шажан мүргэлые хүндэлдэг, тийхэдэ гүрэнэй зургаанууд ба шажан мүргэлэй эмхинүүдэй хоорондоо харилсаанууд тухай хууляар тодорхойлогдодог.

Монголой Конституциин 2-дохи бүлэг соо эрхэтэдэй эрхэнүүд, сүлөөнүүд, уялганууд тухай хэлэгдэнэ. Үндэһэ яһанай, шарайн үнгын, социальна гарбалай талаар илгаа, доромжолго болодоггүй юм гээд тодоор бэшээтэй.

Конституциин 3-дахы бүлэг соо Монголой гүрэнэй заседани эмхидхэл тухай хэлэгдэнэ. Президентын, парламентын, Правительствоын, Сүүдэй

засагууд тухай хэлэгдэнэ.

Хуулида эсэргүү бэшэ, эрхэ түлөөлэлгын хэмжээн соо Президент зарлигуудые гаргадаг. Энэ эрхэнь хуулитай тааралдаагүй хаань, Президент гү, али Арадай Ехэ Хурал иимэ зарлигуудые болуулха эрхэтэй. Президентын ямар нэгэ шалтагаанаар үгы байгаа хадань, бүхы ажальнь Арадай Ехэ Хуралай Түрүүлэгшэ ябуулха ёһотой.

Конституциин 38-дахы статьягай ёһоор, Монголой Правительство гүрэнэй дээдын

гүйсэдхэхы зургаан болоно.

Монголой премьер-министр Президенттэй хэлсэһэнэй үндэһөөр Правительствоын бүридэл гү, али байгууламжа тухай ханамжяа Арадай Ехэ Хуралай урда табидаг. Арадай Ехэ Хурал тэрэниие шалгаад, Премьер-министрэй зууршалгаар Правительствоын гэшүүн бүхэниие амиаминдань хунгана. Хуулийн ёһоор Правительство хадаа Арадай Ехэ Хуралай этигэл найдабарид хүртөө һаа, гүрэниие хүтэлбэрлхэ дүүрэн эрхэтэй.

Гүрэн дотор сүүдэй засаг хуулиа болон гүйсэдхэлгын засагай ажалаа зүбөөр ябуулха нэгэ шатань болоно.

Монгол гүрэн дотор сүүд болбол иматгал сүүдэй засагаар баталагдаһан гуримаар ябуулагдана.

Сүүд хадаа хуулийн ба Конституциин ёһоор байгуулагдана. Бэшэ ямаршые зургаан сүүдэй хэрэгүүдтэ оролсохо эрхэгүй (47-дохи статья).

Монголой сүүдэй байгуулалта хадаа Верховно сүүд, аймагуудай, ниислэл, сомон болон сомон хоорондын сүүдүүдһээ бүридэнэ. Мүнграждан, уголовно болон бэшэшые ондоо янзын

сүүдүүд байжа болоно.

Бүхы сүүдүүдэй ажалябуулга Верховно сүүдэй хиналта доро ябуулагдаха ёһотой. (48-хи статья).

Ондоо засагһаа дулдыдадаггүй дээрэһээ сүүд гансал хуулида мэдээтэй.

Сүүд хадаа шийдхэбэри гаргахдаа демократиин үндэһэ нуури баримтална; хуулийн, сүүдүүдэй урдабулта адли тэгшэ эрхэтэй, зэмэлэгдэжэ байһан хүн хамгаалагдаха эрхэтэй, сүүдэй ажал тухай олондо мэдээсэгдэжэ байха ёһотой.

Сүүдүүдэй ами аминдаа байжа шадахааргынь сүүдүүдэй совет эмхидхэнэ. Сүүдүүдэй дээдын совет ажал ябуулганда оролсоногүй, сүүдүүдэй ажал ябуулганды тухална. Жэшэнь, сүүдэй ажалда таарах хүнүүдые юристнүүдэй дундаһаа шэлэн абана, тэдэнэй эрхэнүүдые хамгаалалсана. Прокуратурын ажал ябуулга Конституци соо онсо нуури эзэлнэ.

Конституциин ёһоор Конституционно сүүд хадаа дүүрэн эрхэтэй зургаан болодог; тэрэ Конституциин эрилтэнүүдэй дүүргэлтые шалгана, хуули хазгайруулха ушарые усадхана, элдэб арсалдаата асуудалнуудые тодорхойлжо үгэнэ.

Конституционно сүүд Конституцие наринаар сахиха хэрэгы хангаха гол уялгатай юм. Конституционно сүүдэй гэшүүд уялгануудаа дүүргэхэдэ гансал Конституцида мэдэлтэй, ямаршые эмхи зургаанһаа, ямаршые хүнүүдһээ, ямаршые тушаалта нюурнуудаа дулдыданагүй. Конституционно сүүдэй гэшүүдэй дулдыданги бэшэ байдалы хуулинууд хангана. Конституциин 65-дахы статьягай ёһоор, Конституционно сүүд 9 хүнһөө бүридэнэ. Арадай Ехэ Хуралай, Монголой Президентын ба Верховно сүүдэй зууршалгаар зургаан жэлэй хугасаа соо хүдэлхэ ээргэтэй. Юридическэ ба политическэ эрдэмтэй, дүшэ наһа гүйсэһэн хүн Монголой Конституционно сүүдэй гэшүүнээр томилогдодог. Энэ юһэн гэшүүд өөрынгөө дундаһаа түрүүлэгшээ хунгана. Энэ түрүүлэгшэ үшөө нэгэ дахин хунгагдажа болохо. 66-дахы статьягай ёһоор, Конститу-

ционно сүүд өөрынгөө үүсхэлээр, мүн Арадай Ехэ Хуралай, Президентын, Премьер-министрэй, генеральна прокуророй ханамжаар Конституцие эбдэхэ ушарай дайралдаа хаань, хаража үзэхэ, мүн арсалдаатай ушарые шийдхэхэ уялгатай.

Конституционно сүүд зарим асуудалнуудые Арадай Хуралай урда табига болодог гэбэл:

1. Монголой Правительствоын шийдхэбэринүүдэй, гадаадын хэрэгүүдэй договорнуудай, Президентын ба Ехэ Арадай Хуралай актнуудай хуулитай таараха ябадал;

2. Арадай Ехэ Хуралай, мүн тэрэнэй гэшүүдэй, Президентын хунгалта, Центральна хунгуулин зургаанай шийдхэбэринүүд хуулида таарана гү гэхэн асуудал;

3. Президентын зүгһөө, мүн Арадай Ехэ Хуралай түрүүлэгшын, тэрэнэй гэшүүдэй, Премьер-министрэй, Правительствоын гэшүүдэй, Верховно сүүдэй, генеральна судьягай, генеральна прокуророй зүгһөө Конституци эбдэхэ ушар бии гү гэхэн асуудал;

4. Президентые, Арадай Хуралай Түрүүлэгшые ба гэшүүдые Премьер-министрэй, Правительствоын гэшүүдые, Верховно сүүдэй генеральна судьяе, Генеральна прокурорые ажалһаань сүлөөлхэ тухай.

Хэрбээ дээрэ хэлэгдэһэн асуудалнуудһаа хоёр асуудалыень Арадай Ехэ Хуралай шийдхээгүй хаань, Конституционно сүүд дахяад энэ асуудалнуудые хараха, тийгээд нүүлшынгээ шийдхэбэри абаха эрхэтэй. Хэрбээ Арадай Ехэ Хуралай гү, али Президентын, Правительствоын Монголой гадаадын хэлсээнүүдэй Конституционно актнууд таарахгүй гэжэ сүүдэй шийдхэбэрин, абабал, тэрэ акт, шийдхэбэри, тэрэнэй зүбшөөл тухай декрет болуулагдаха ёһотой.

Конституцида хубилтанууд ба нэмэлтэнүүдые оруулха тухай асуудал референдумэй дүнгөөр шийдхэгдэхэ ёһотой юм. Хэрбээ Арадай Ехэ Хуралай депутандуудай гурбанай хоёр хубинь референдум үнгэргэхэ гэжэ дуугаа үгэһэн байбал, тиймэ референдум үнгэргэгдэхэ ёһотой.

А. УЛЫМЖИЕВ,
юридическэ эрдэмтэй
кандидат.

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРААЙ АРБАН ДОПОДОХИ СЕССИ ДЭЭРЭ АРАДАЙ ХУРААДА БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ПРЕЗИДЕНТЫН БУРИН ЭРХЭТЭ

ТҮПӨӨПЭГШЭ С.Н.БУПДАЕВАЙ ХЭЭН ЭПИДХЭЛЭЭ

Хүндэтэ депутадууд! "Буряад Республикын Президентын хунгалта тухай" Буряад Республикын Хуулида хубилалтанууд ба нэмэлтэнүүдые оруулха тухай" Буряад Республикын Хуулин проект хаража үзэхые дурадханабди, гэжэ элдхэлшэ нэн түрүүлэн мэдүүлбэ.

Россин Федерациин болон Буряад Республикын хуулинуудай үндэһөөр, республикын хүн зон Президентые хунгаха ба Президентээр хунгагдаха эрхжүүдтэй байна ха юм.

1997 оной сентябрь нарада "Россин Федерациин эрхэтэдэй референдумдэ хабаадаха эрхые, хунгаха эрхые лаб хангаха тухай" федеральна хуули баталагдаһан байгаа.

Тус хуули эрхэтэдэй хунгаха эрхые, Россин Федерациин субъектнүүдэй гүрэнэй засагай зургаануудые, нотагай өөһэдын хүтэлбэрийн зургаануудые хунгаха хуули ёһоной эрилтэнүүдые тодорхойлоһон байна.

Мүнөө олон субъектнүүдтэл адляар өөрынгөө хуулинуудые федеральна хуулинуудтай тааралдуулха талаар хэмжээнүүдые абана.

"Буряад Республикын Президентын хунгалта тухай" Хуулине республикын Верховно Совет 1994 оной мартын 14-дэ баталһан юм.

Ушар тиимэһээ республикын Президент Буряад Республикын тус хуулида хубилалтанууд ба нэмэлтэнүүдые оруулха тухай дурадхана.

Республикын Президентын, Арадай Хуралай Түрүүлэгшын захиралтаар тус хуулин проект бэлдэхэ хүдэлмэрилэгшэ бүлэг байгуулагдаһан байгаа.

Тус хуулин проект 75 статьяһаа бүридэнэ. Удаадахи дүримүүд хуулин проект соо хууриһа олоһон байна.

1. хунгалта үнгэргэхэ хуулин үндэһэ хуурине тодорхойлолго

Буряад Республикын Президентын хунгалта тухай хуули "Россин Федерациин эрхэтэдэй референдумдэ хабаадаха эрхые, хунгаха эрхые лаб хангаха тухай" федеральна хуули, Россин Федерациин ба Буряад Республикын Конституцинууд, тус хуули ба Буряад Республикын бусадшы хуулинууд үндэһэ хууриһа болохо гээд нэгдэхэ статья соо тодорхойлогдоно.

2. Буряад Республикын Президентын хунгалта зарлаха тухай

Буряад Республикын Конституциин 86-дахи статьягай, хуулин проектын 3-дахи статьягай үндэһөөр мүнөө ажалажа байһан Президентын эрхэ түлөөлэгшүүдэй болзорой дүүрэхэһээ 100 үдэр урид Арадай Хурал Президентын хунгалта зарлаха ёһотой юм.

Хэрбээ Арадай Хуралай тогтоогдоһон болзортоо хунгалтын үдэр соносхоогүй яһань, федеральна хуулин 10-дахи статьягай 3-дахи хубин ёһоор Буряад Республикын хунгуулин комисси хунгалта зарлаха тухай шийдхэбэри абаха эрхэтэй.

3. Эрхэтэдэй хунгаха ба хунгагдаха эрхжүүдые залан хүтэлбэрилгэ

Хуулин проектын 2-дохи статьягай ёһоор:

- хунгаха эрхэ - Буряад Республикын Президентые хунгаха талаар Россин Федерациин, Буряад Республикын эрхэтэдэй эрхэ;

- Россин Федерациин, Буряад Республикын эрхэтэнэй хунгагдаха эрхэ - Буряад Республикын Президентээр хунгагдаха эрхэ.

5-дахи статьягай ёһоор 18 наһа гүйсэһэн, Буряад Республикын дэбисхэр дээр саг үргэлжэ гү, али нилээд удаан ажаһууһан эрхэтэн Буряад Республикын Президентые хунгаха эрхэтэй.

Сүүдэй шийдхэбэреэр юмэ бүтээжэ шадахагүй гү, али эрхэ сүлөөгөө хабаадаһан эрхэтэд хунгалта хабаадаха эрхэтэй.

Буряад Республикын Президентые

хунгаха үедэ саг зуураар үгы байһан эрхэтэд хунгаха эрхээ хангагдаха ёһогүй.

Буряад Республикын Конституциин 71-дэхи статьягай ёһоор Буряад Республикын газар дээрэ арбан жэлһээ бага бэшэ саг соо, мүн хунгалтын үдэр болотор гурбан жэлһээ бага бэшэ саг соо ажаһууһан, Буряад Республикын гүрэнэй хэлэнүүдые мэдэдэг эрхэтэн Буряад Республикын Президентээр хунгагдаха эрхэтэй юм.

Буряад Республикын Президентээр Буряад Республикын Конституциин 71-дэхи статья соо хэлэгдэһэнэй ёһоор хунгагдаха ёһотой гээд хүдэлмэрилэгшэ бүлэг тодорхойлоһон байна.

Гэхэтэй хамта федеральна хуулин 4-дэхи статьягай 6-дахи хубин үндэһөөр 30-һаа бага бэшэ наһатай Россин Федерациин эрхэтэн гүйсэдхэлгын засагай толгойлогшоор хунгагдаха эрхэтэй, харин наһанайһ дээдын хэмжээн хизаарлагданагүй.

Энэнтэй дашарамдуулан, хүдэлмэришэ бүлэг хуулин хоёрдохи вариант дурадхаа нэн. Тэрээн соонь иигэжэ хэлэгдэнэ: "Буряад Республикын дэбисхэр дээрэ саг үргэлжэ гү, али нилээд удаан ажаһууһан 30 наһатай болоһон Россин Федерациин ба Буряад Республикын эрхэтэн Буряад Республикын Президентээр хунгагдажа болоно. Энэнь зүбшэн хэлсэхын тула үгтэһэн вариант гээд ойгохо ёһотойбди.

4. хунгуулин комиссинууд

хунгуулин комиссинуудта зорюулагдаһан 12-22-дохи статьянууд соо хунгуулин хүдэлмэрийн эмхидхэлэй ба хуули ёһоной үндэһэ хуури тодорхойлогдоно.

Тус үндэһэ хууриин ёһоор тэдэнэй эрхэ зэргэ, бүрилүүлгын гурим, эрхэ түлөөлэгшэ болон хунгалта бэлдэхэлгын, үнгэргэлгын үедэ гүрэнэй зургаануудһаа, нотагай өөһэдын хүтэлбэрийн зургаануудһаа тэдэнэй дудьданги бэшэ байлга тодорхойлогдодог, хунгуулин комиссинуудта дэмжэлгэ үзүүлэхэ талаар гүрэнэй засагай, нотагай өөһэдын хүтэлбэрийн зургаануудай, ниитын нэгдэлнүүдэй, предприятинуудай, эмхи зургаануудай уялганууд тогтоогдодог.

5. Буряад Республикын Президентэ кандидатуудые дэбжүүлгэ болон бүридхэлдэ абалга.

Хуулин проект Буряад Республикын Президентэ кандидатуудые дэбжүүлгын болон бүридхэлгэдэ абалгын дүримүүдые тогтоодог.

Хуулин проектын 28-дахи статьягай ёһоор хунгагдаха, кандидатуудые дэбжүүлгэ эрхэтэй байдаг, тэрэ тоодо өөрыгөө дэбжүүлгын гуримаар.

Кандидатууд хунгуулин нэгдэлнүүдээр, хунгуулин хамтаралнуудаар дэбжүүлэгдэжэ болохо. хунгуулин нэгдэл, хунгуулин хамтарал гансал кандидатуудые дэбжүүлгэ эрхэтэй.

Кандидатуудые дэбжүүлгэ хунгалта зарлаха тухай шийдхэрийн албанай ёһоор хэлбэгдэһэн үдэрһөө эхилээд, дуугаа үгэлгын үдэр хүртээр 30 үдэрһөө хожомдуулангүй түгэхсэгдэдэг.

Кандидатуудые дэбжүүлгэ хунгуулин нэгдэлнүүдэй конференцинууд (суглаанууд) дээрэ нюусаар дуугаа үгэлгөөр бэлүүлэгдэдэг. Тиихэдээ хунгуулин нэгдэлнүүдэй Уставууд Россин Федерациин Юстициин министерствээр, Буряад Республикын Юстициин министерствээр хунгалтын үдэр хүртээр нэгэ жэлһээ хойшолуулангүй бүридхэлдэ абтаһан байха ёһотой.

6. Буряад Республикын Президентэ кандидатуудай статус.

Буряад Республикын Президентэ кандидатуудай статус хуулин проектын 33-36 статьянуудаар тодорхойлогдонхой. Хуулин проектээр тогтоогдоһон

дүримүүдэй ёһоор, кандидатууд адли тэгшэ эрхэтэй байдаг болон адли тэгшэ уялгануудые өөр дээрээ даажа абадаг. Тоо бүридхэлдэ абтаһан кандидатай адли тэгшэ статус кандидатуудта хуулин ёһоор хангагдадаг.

7. хунгалтын урда тээхи агитаци.

Хуулин проектын 37-44 статьянууд соо хунгалтын урда тээхи агитациин гол түхэл янзанууд тодорхойлогдоно, олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдтэ адли тэгшээр хүртэхэ лаб хангалтанууд болон хунгалтын урда тээхи агитаци үнгэргэлгын эрхэ нүхэсэлнүүд хараалгдана, хунгалтын урда тээхи агитациин болзорнууд болон агитациин хэблэмэл материалнуудые тарааха дүримүүд, хунгалтын урда тээхи агитациин дүримүүдые эбдэһэнэй түлөө харюусалга тогтоогдоно.

8. хунгалты мөнгөөр хангалга.

Хуулин проектын 45-56 статьянууд соо хунгалта бэлдэхэлгые болон үнгэргэлгые мөнгөөр хангалгын, кандидатай хунгуулин жасануудые бүридүүлгын, хунгуулин комиссиин мөнгэн сангай талаар тоосоо үгэлгын, хунгуулин тусхай счедуудтай мөнгэн сангай операцинуудые зогсоолгын болон мөнгэ зөөрине зорилгоорнь гаргашалгын хойноһоо хиналта бэелүүлгын хуули ёһото нормонууд тогтоогдонхой.

Федеральна Хуулин 47-дохи статьягай 5-дахи хубин ёһоор; хунгуулин жасануудта дамжуулагдадаг кандидатай, хунгуулин нэгдэлэй, хунгуулин хамтаралай өөһэдын зөөрийн эгээл ехэ хэмжээнүүд Россин Федерациин субъектын хуулар тогтоогдодог.

Федеральна Хуулин онсо илгаануудһаа уламжалан, Президент Хуулин проектын 48-дахи статья соо кандидатуудай хунгуулин жасануудые удаадахи гуримаар бүридүүлхые дурадхана гэбэл:

- кандидатай бүридхэлдэ абтаһанай һүүлээр Буряад Республикын хунгуулин комиссин үгтэһэн мөнгэ зөөриһөө;

- хунгалта зарлаһан үдэрэй байдалаар салин хүлһэнэй эгээл бага хэмжээнһээ 1000 дахинһаа үлүү гараха ёһогүй байха зэргэтэй кандидатай өөрын мөнгэ зөөриһөө;

- хунгалта зарлаха үдэрэй байдалаар ажалай салин хүлһэнэй эгээл бага хэмжээнһээ 1500 дахинһаа үлүү гараха ёһогүй байха зэргэтэй хунгуулин нэгдэлэй гү, али хунгуулин хамтаралай кандидата үгтэһэн мөнгэ зөөриһөө;

- эрхэтэдэй болон юридическа нюурнуудай найн дуранай хуби нэмэринүүдһээ.

Россин Федерациин зарим субъектнүүдтэ салин хүлһэнэй эгээл бага хэмжээнине үлүүлһэн тоо хураггүй дээшээ гэжэ тайлбарилһуу.

9. Дуугаа үгэлгэ болон дуугаа үгэлгын дүнгүүдые тодорхойлолго.

57-72 статьянууд соо дуугаа үгэлгын, хунгуулин комиссинуудай протоколнуудые бүридүүлгын, хунгуулин участогуудта хунгагдаһа дунуудые тоололгын, хунгалтын дүнгүүдые болон дабтажа дуугаа үгэлгын дүнгүүдые тодорхойлолгын гуримай талаар хуули ёһото нормонууд тогтоогдонхой.

Федеральна Хуулин 58-дахи статьягай 2-дохи хубин ёһоор Россин Федерациин субъектын хунгуулин комисси хунгалта болоогүй гэжэ иимэ ушарта мэдэрдэг:

- Россин Федерациин субъектын зохихо хуулар хараалагдаһанһаа үсөөн хунгагда хунгалта хабаадаа һаа;

- нүгөөдэ кандидата (бусад кандидатуудта) орходоо, эгээл ехэ дуу абтаһан кандидатай түлөө үгтэһэн хунгагдаһа дунуудай тоогой бүхы кандидатуудые буруушаажа үгтэһэн хунгагдаһа дунуудай тоогоо үсөөн байбал;

- федеральна хуулинуудтай, Россин Федерациин субъектнүүдэй хуулинуудтай зохидуулан, мандадуудые хубаарилгада хабаадаһын тула хэрэгтэй дуунуудай тоо кандидатуудай нэгшые списогэй абаагүй байбал.

Эдэ ушарнуудта хунгалта дахин зарлагдадаг.

Федеральна хуули ёһоной дээрэ заагдаһан дүримүүдһээ уламжалан, Буряад Республикын Президент хунгалтые болоогүй гэжэ тодорхойло асуудалаар Хуулин проектын 66-дахи статьягай 2-дохи хубине иимэ редакцияр дурадхана:

- Гурбанай нэгэ хубиһаа үсөөн хунгагдаһа хабаадаһан гү, али нүгөө кандидата (бусад кандидатуудта) орходоо, эгээл олон дуунуудые абтаһан кандидатай түлөө үгтэһэн хунгагдаһа дунуудай тоогой бүхы кандидатуудые буруушаажа үгтэһэн хунгагдаһа дунуудай тоогоо үсөөн байһан ушарнуудта хунгалта болоогүй гэжэ Буряад Республикын хунгуулин комиссар мэдэргэдэдэг.

Дуугаа үгэлгэдэ хабаадаһан хунгагдаһа хахадһаа үлүү дуунуудые абтаһан кандидат хунгагдаһан дээрэ тоологдодог гэжэ энэл статьягай 5-дахи хуби тогтооно.

Хэрбээ бүхы кандидатуудай түлөө үгтэһэн дуунуудай тоогой хахадһаа үлүү нэгшые кандидатай абаагүй байбал, хуулин проектын 67-дохи статьягай зохиладуулан, хоёрдохиёо дуугаа үгэлгэ үнгэргэгдэдэг.

Хоёрдохиёо дуугаа үгэлгэ ниитэ хунгалтын үдэрһөө хоёр недели болоһон хойно үнгэргэгдэдэг.

Хоёрдохиёо дуугаа үгэлгын үедэ хунгагдаһа эгээл олон дуунуудые абтаһан кандидат хунгагдаһан дээрэ, тоологдодог.

Хэрбээ хоёрдохиёо дуугаа үгэлгын үедэ кандидатууд адли тэгшэ дуунуудые абабал, хунгуулин комиссида нүгөөдэһөө урид бүридхэлдэ абтаһан кандидат хунгагдаһан дээрэ тоологдодог.

Хэрбээ дуугаа үгэлгын үдэртэ хунгуулин бюллетень соо ганса депутатай үлэһэн ушарта мүн лэ дабтажа дуугаа үгэлгэ үнгэргэхые зүбшөөһэн хуули ёһоной дүрим хуулин проект соо дурадхана.

Хэрбээ нэгэ кандидатаар дуугаа үгэлгэдэ хабаадаһан хунгагдаһа 50 процентһээ үсөөн бэшэ дуунуудые абтаһан кандидат хунгагдаһан дээрэ тоологдодог.

10. Эрхэтэдэй хунгуулин эрхэнүүдые хазгайруулаһан ушараар гомдол барилга болон хазгайруулаһан эдэ ушарнуудай түлөө тохогдодог харюусалга.

73-75 статьянууд соо эрхэтэдэй хунгуулин эрхэнүүдые хазгайруулаһан шийдхэбэринүүдэй болон үйлэ ябадалнуудай (үйлэ ябадалнуудые үлэ гаргалгын) талаар гомдол барилгын, кандидатай бүридхэлдэ абалгые болжуулгын, дуугаа үгэлгын, хунгалтын дүнгүүд тухай хунгуулин комиссин шийдхэбэрийе болжуулгын, мүн эрхэтэдэй хунгуулин эрхэнүүдые хазгайруулаһанай түлөө харюусалга тохолгын гуримай талаар хуули ёһото дүримүүд тодорхойлогдоно.

Буряад Республикын Президентын дурадхагдаһан Хуулин проект "Россин Федерациин эрхэтэдэй хунгуулин эрхэнүүдые болон референдумдэ тэдэнэй хабаадаха эрхые лаб хангаһан гол эрхэ нүхэсэлнүүд тухай" Федеральна хуулитай зохиладуулан, Буряад Республикын гүрэнэй засагай зургаануудые хунгаха болон эдэ зургаануудта хунгагдаха конституционн эрхэнүүдые хүн зоной эдлэн бэелүүлгы лаб хангаһан бүхы нүхэсэлнүүд оруулагданхай.

Анхаралтайгаар шагнаһанай түлөө баяр хүргэнэб.

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ТОГТООЛ

"БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ХҮРЭЖЭ ОШОХОДО ХЭСҮҮ БОЛОН ХОЛЫН НИЮТАГУУДЫЕ (РАЙОНУУДЫЕ) БАТАЛАН ТОДОРХОЙЛХО ТУХАЙ" БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ХУУЛИ ТУХАЙ

Буряад Республикын Арадай Хурал **ниггэжэ тогтооно:**
 1. "Буряад Республикын хүрэжэ ошоходо хэсүү болон холын ниютагуудые (районуудые) баталан тодорхойлох тухай" Буряад Республикын Хуулине баталан абаха.
 2. Буряад Республикын Президентдэ гараа табижа толилуулхын тула Буряад Республикын тус Хуулине дамжуулха.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ
М.И.СЕМЁНОВ.

Улаан-Үдэ,
 1998 оной мартын 6.

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ТОГТООЛ

"БУРЯАД РЕСПУБЛИКАДА ЭВЕНК АРАДАЙ ҺУНГУУЛИИИН ЭРХЭНҮҮДЫЕ ЛАБ ХАНГАХА НЭМЭЛТЭ НҮХЭСЭЛНҮҮДЫЕ БЭЛҮҮЛХЭ ГУРИМ ТУХАЙ" БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ХУУЛИ ТУХАЙ

Буряад Республикын Арадай Хурал **ниггэжэ тогтооно:**
 1. "Буряад Республикада эвенк арадай һунгуулиин эрхэнүүдые лаб хангаха нэмэлтэ нүхэсэлнүүдые бэлүүлхэ гурим тухай" Буряад Республикын Хуулине баталан абаха.
 2. Гараа табижа толилхын тула Буряад Республикын тус Хуулине Буряад Республикын Президентдэ эльгээхэ.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ
М. И. СЕМЁНОВ

Улаан-Үдэ,
 1998 оной мартын 10.

Буряад Республикын Арадай Хуралай ТОГТООЛНУУД

"БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ИНВЕСТИЦИОННО АЖАЛ ЯБУУЛГА ТУХАЙ" БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ХУУЛИ ТУХАЙ

Буряад Республикын Арадай Хурал **ниггэжэ тогтооно:**
 1. "Буряад Республикада инвестиционно ажал ябуулга тухай" Буряад Республикын Хуули баталан абаха.
 2. Буряад Республикын тус Хуулине Буряад Республикын Президентдэ гар табижа толилуулхын тула дамжуулха.
 3. 1998 оной түрүүшын хахад жэлэй туршада наймаан болоогүй гол фонднуудые балансын үнэ сэнһээ гаргаха онол аргуудые зохёохые Буряад Республикын Правительствата дурадхаха.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ
М. И. СЕМЁНОВ

Улаан-Үдэ,
 1998 оной мартын 6.

"БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ҺУНГУУЛИИН КОМИССИ ТУХАЙ" БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ХУУЛИДА ХУБИЛАЛТАНУУД, НЭМЭЛТЭНҮҮДЫЕ ОРУУЛХА ТУХАЙ" БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ХУУЛИ ТУХАЙ

Буряад Республикын Арадай Хурал **ниггэжэ тогтооно:**
 1. "Буряад Республикын һунгуулиин комисси тухай" Буряад Республикын Хуулида хубилалтанууд, нэмэлтэнуудые оруулха тухай" Буряад Республикын Хуули баталан абаха.
 2. Буряад Республикын тус Хуулине Буряад Республикын Президентдэ гар табижа толилуулхын тула дамжуулха.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ
М.И.СЕМЁНОВ.

Улаан-Үдэ,
 1998 оной мартын 6.

"МЕНАТЕП" АКБ-тэй НАЙДУУЛГЫН ХЭСЭЭ БАТАЛАЛГАДА БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ПРАВИТЕЛЬСТВАДА ЭРХЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

1. Хүдөө ажахын үйлдэриэлгшэдэй шахардуу хаһын хүдэлмэринүүдые саг соонь һаадгүй бэлүүлхэ ябадал хангаха зорилгоор Буряад Республикын Правительствата эрхэ олгохо гэбэл:
 - Россин Федерациин Хүдөө ажахын ба эдээ хоолой министрствын хүнгэлэлтэтэй урьһаламжын тусхай жасаһаа Буряад Республикын агропромышленна комплексын предприятинуудта Банк "Менатеп" ОАО-той баталагдаһан урьһаламжын хэлсээгээр 60,0 (жаран) миллион түхэригэй урьһаламжа абаха;
 - Абтаһан урьһаламжын бусалгы хангахын тула Банк "Менатеп" ОАО-той найдуулгын хэлсээ баталха;
 - Буряад Республикын Национальна Банкын ГРКЦ-тэй болон "Менатеп" ОАО-той хэлсээ баталжа, тэрэнэй ёһоор урьһаламжын хэлсээнэй нүхэсэлнүүдые дүүргээгүй байһан ушарта Буряад Республикын Финансын министрствын бюджетдэй счедһоо мүнгэ зөөрине зүбшөөлгүгөөр хуряжа абаха эрхэ "Менатеп" ОАО-до олгогдохо;
 - абтаһан урьһаламжын мүнгэ зөөрине зорилгоорнь хэрэглэхые хангаха.
 2. Урьһаламжын бусаагдаагүй байһан ушарта найдуулгы хангаха гаргашануудые "Буряад Республикын 1998 оной республиканска бюджет тухай" Буряад Республикын Хуули дотор "Хүдөө ажахы" гэхэн бүлэгөөр хараалха.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ
М.И.СЕМЁНОВ.

Улаан-Үдэ,
 1998 оной мартын 6.

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ БЮДЖЕДЭЙ, НАЛОГУДАЙ, ФИНАНСНУУДАЙ БОЛОН БАНКНУУДАЙ ТАЛААР КОМИТЕДЭЙ ТООСООН ТУХАЙ

Буряад Республикын Арадай Хуралай бюджетэй, налогуудай, финансын болон банкнуудай талаар комитедэй түрүүлэгшэ В.Б.Сагановай тоосоото үе соо комитедэй дүүргэһэн хүдэлмэри тухай тоосоо шагнаад, Буряад Республикын Арадай Хурал **ниггэжэ тогтооно:**
 1. Буряад Республикын Арадай Хуралай бюджетэй, налогуудай, финансын болон банкнуудай талаар комитедэй хүдэлмэри тухай тоосоо анхаралдаа абаха.
 2. Буряад Республикын Арадай Хуралай бюджетэй, налогуудай, финансын болон банкнуудай талаар комитедэ тоосоон дотор тэмдэглэгдэһэн адуунуудые усадхаха талаар хэмжээнүүдые абаха.

ЗАХАМИНАЙ РАЙОНОЙ ЕХЭ-ЦАХИРАЙ БОЛОН ХУРТАГЫН СЕЛЬСОВЕДУУДЫЕ ШЭНЭЭР НЭРЛЭХЭ ТУХАЙ

Захаминнай районой арадай депутадуудай Соведэй зуурпалгы хаража үзөөд, Буряад Республикын Арадай Хурал **ниггэжэ тогтооно:**
 1. Захаминнай районой Ехэ-Цахирай сельсоведые Ехэ-Цахирай сомон гэжэ шэнээр нэрлэхэ.
 2. Захаминнай районой Хуртагын сельсоведые Хуртагын сомон гэжэ шэнээр нэрлэхэ.

"РОССИН ФЕДЕРАЦИИН ВЕРХОВНО СУҮДЭЙ ДЭРГЭДЭ БУРЯАД РЕСПУБЛИКАДАХИ СУҮДЭЙ ДЕПАРТАМЕНТЫН УПРАВЛЕНИИН НАЧАЛЬНИГАЙ ТУШААЛДА ТОМИЛХО БОЛОН ТУШААЛҺАА СҮЛӨӨЛХЭ ГУРИМ ТУХАЙ" БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ХУУЛИ ТУХАЙ

Буряад Республикын Арадай Хурал **ниггэжэ тогтооно:**
 1. Россин Федерациин Верховно Сүүдэй дэргэдэ Буряад Республикадахи сүүдэй управлениин начальнигай тушаалда томилхо болон тушаалһаа сүлөөлхэ гурим тухай" Буряад Республикын Хуули баталан абаха.
 2. Буряад Республикын тус Хуулине Буряад Республикын Президентдэ гар табижа толилуулхын тула дамжуулха.

АЛТА БАРИСАДА ТАБЯАД АБАҢАН УРЬҺАЛАМЖЫЕ БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ПРАВИТЕЛЬСТВЫН АШАГЛАҢАНИЕ ШАЛГАХА БОЛОН ТОДОРХОЙЛХО ТАЛААР БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ТООЛОЛГЫН ПАЛАТЫН МЭДЭЭСЭЛ ТУХАЙ

Барисада алта табижа абанан урьһаламжые Буряад Республикын Правительствын ашаглаһание шалгаха болон тодорхойлох талаар Буряад Республикын Арадай Хуралай Тоололгын палатын мэдээсэлые шагнаад, Буряад Республикын Арадай Хурал **ниггэжэ тогтооно:**
 1. Барисада алта табижа абанан урьһаламжые Буряад Республикын Правительствын ашаглаһание шалгаха болон тодорхойлох талаар Буряад Республикын Арадай Хуралай Тоололгын палатын мэдээсэлые анхаралда абаха.
 2. Урьһаламжые ашаглалгын ашаг үрые дээшлүүлхэ болон тэрэнэй бусалгы хангаха хэмжээ ябуулануудые Буряад Республикын Правительство бэлүүлхэ.
 3. Хүдэлмэрилгын бүлэгэй хүдэлмэрине эдэбхижүүлхэ.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ
М.И.СЕМЁНОВ.

Улаан-Үдэ,
 1998 оной мартын 6.

ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭНҮҮД

Байгал-Амарай түмэр харгын Буряадай уястогые зайн галаар хангалгада хубитаяа оруулһанайнь түлөө Буряад Республикын Президент 1998 оной февралын 16-най Зарлигаар Северобайкальск хотын муниципальна унитарна "Северобайкальские городские электрические сети" гэхэн предприятиин директор **Козлов Юрий Рэмоновичтэ "Буряад Республикын габыята энергетик"** гэхэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгобо.

Арадай уран найхание хүгжөөлгэдэ габыятай байһанайнь түлөө Буряад Республикын Президент 1998 оной февралын 16-най Зарлигаар **"Буряад Республикын соёлой габыята хүдэлмэрилэгшэ"** гэхэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгобо гэбэл:

Ильцова Вера Валерьевна - Баунтын аймагай Маловкын соёлой байшанай директор;
Левитин Николай Васильевич - Загарайн аймагай Онохойн соёлой байшанай директор;

Чебунин Сергей Родиевич - Тарбагатайн аймагай соёлой байшанай шэмээшгүүдэй "Судьбинушка" ансамблин хормейстер;

Ефимова Людмила Александровна - Хориин аймагай түбэй номой сангай таһагые даагша;

Федотова Любовь Михайловна - Сэлэнгын аймагай түбэй номой сангай таһагые даагша;

Республикын соёлой хүдэлмэрилэгшэдые бэдэлгэдэ хубитаяа оруулһанайнь ба үни удаан саг соо оролдосотойгоор хүдэлмэрилһэнэйн түлөө Буряад Республикын Президент 1998 оной февралын 16-най Зарлигаар Буряад Республикын соёлой министрствын һуралсалай методическа түбэй ахмад методист **Зайцева Валентина Семеновна** "Буряад Республикын соёлой габыята хүдэлмэрилэгшэ" гэхэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгобо.

Барилгын урда габыятай байһанайнь ба үни удаан саг соо оролдосо үүсхэлтэйгээр хүдэлмэрилһэнэйн түлөө Буряад Республикын Президент 1998 оной февралын 16-най Зарлигаар акционернэ "Улан-Удэтрансстрой" бүлгэмэй барилга-хабсаралгын 834-дэхи поездын хүдэлмэришэн **Лукашенко Владимир Дорфеевичтэ "Буряад Республикын габыята барилгашан"** гэхэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгобо.

Геологийн урда габыятай байһанайнь түлөө Буряад Республикын Президент 1998 оной февралын 16-най Зарлигаар акционернэ "Селенгео" бүлгэмэй ахмад геолог **Приходько Владимир Ивановичта "Буряад Республикын габыята геолог"** гэхэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгобо.

Агропромышленна комплексые техниксэ талаар хангалгада габыятай байһанайнь түлөө Буряад Республикын Президент 1998 оной февралын 16-най Зарлигаар акционернэ "Улан-Удэагропромснаб" бүлгэмэй генеральна директор **Можодов Николай Борисовичта "Буряад Республикын габыята инженер"** гэхэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгобо.

Ой модоной баялыгы хамгаалгада үни удаан саг соо эдэбхитэй гээр хүдэлмэрилһэнэйн түлөө Буряад Республикын Президент 1998 оной мартын 2-ой Зарлигаар ой модые түймэрһөө һэрғылгын Забайкалийн авиационно баазын ахмад инженер **Щепин Иннокентий Федосеевиче** Буряад Республикын Хүндэлэлэй грамотаар шагнаба.

Хуули сахилгы бэхижүүлгын урда габыятай байһанайнь ба үни удаан саг соо гүрэнэй аюулгүй байдалай зургаануудта аша үрэтэйгөөр хүдэлмэрилһэнэйн түлөө Буряад Республикын Президент 1998 оной февралын 24-най Зарлигаар Буряад Республикаар Россин Федеральна албанай управлениин начальнигай орлогшо **Чебунин Федор Ивановичта "Буряад Республикын хуули сахилгын габыята хүдэлмэрилэгшэ"** гэхэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгобо.

финансово-экономическа ажалай урда габыятай байһанайнь түлөө Буряад Республикын Президент 1998 оной мартын 2-ой Зарлигаар **"Буряад Республикын габыята экономист"** гэхэн хүндэтэ нэрэ зэргэнуудые олгобо гэбэл:

Бадмаев Борис Намсараевич - Тарбагатайн аймагай финансова таһагые даагша;

Иванова Людмила Александровна - Буряад Республикаар Россин Федерациин Пенсионно жасын таһагай начальник.

Республикын эмхи зургаануудта ажалай аюулгые сахилгын урда габыятай байһанайнь түлөө Буряад Республикын Президент 1998 оной февралын 24-най Зарлигаар Буряад Республикын гүрэнэй ажалай инспекциин таһагай начальник **Борисов Виктор Петрович** "Буряад Республикын промышленноциин габыята хүдэлмэрилэгшэ" гэхэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгобо.

Хуули сахилгы бэхижүүлгын урда габыятай байһанайнь түлөө Буряад Республикын Президент 1998 оной мартын 2-ой Зарлигаар Загарайн аймагай сүүдэй судья **Дабеев Жалсарай Дабеевичта "Буряад Республикын габыята юрист"** гэхэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгобо.

Худалдаа наймаанай һалбарыда үни удаан саг соо хүдэлмэрилһэнэйн түлөө Буряад Республикын Арадай Хурал 1998 оной февралын 26-най Тогтоолоор Хүндэлэлэй грамотаар шагнаба гэбэл:
Ильина Валентина Матвеевна - нээмэл акционернэ "Универмаг "Централный" бүлгэмэй "Посудохозяйственные товары" секцие даагша;

Комарова Галина Семеновна - нээмэл акционернэ "Универмаг "Централный" бүлгэмэй "Галантерея" секцие даагша;

Первалова Зинаида Афанасьевна - нээмэл акционернэ "Универмаг "Централный" бүлгэмэй товаровед;

Ленхоева Елена Михайловна - зочид буудалай "Байкал" комплексын ресторанай